

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

PRECAIRE BEZETTING:

VERSOEPELING OF ONDERMIJNING VAN DE HANDELSHUURWET?

Ongeveer een jaar geleden verscheen in het Staatsblad van 11 april 1970 de wet van 27 maart 1970. Deze wet bepaalde dat art. 13 van de wet van 30 april 1951 gewijzigd werd in die zin dat diegenen die van een handelshuur genoten voortaan niet meer twee maal maar drie maal de verlenging van het huurkontraakt konden vragen. Aldus werd het mogelijk dat een kleinhandelaar zich voor ongeveer gans de duur van zijn handelsactiviteit op dezelfde plaats kon vestigen en het blijvend genot hebben van de cliënteel die hij dank zijn inspanningen in de loop der jaren had verworven. Op het eerste gezicht lijkt de kleinhandelaar dus een degelijke juridische bescherming te genieten. De wetgever heeft er inderdaad voor gezorgd dat de nodige teksten uitgevaardigd werden opdat de handelaar de rust en zekerheid zou genieten die nodig zijn bij de uitbouw van een handelszaak. De vraag rijst echter of dit stevig legislatief bouwwerk niet ondermijnd wordt door sommige, gelukkig nog vrij zwakke, jurisprudentiële tendensen. In navolging van sommige Franse vonnissen hebben enige Belgische uitspraken een «nieuw» begrip in onze juridische terminologie gebracht: de preciaire bezetting, bezetting ter bede, of occupation précaire. Dit begrip wordt geplaatst tegenover het klassieke begrip van de handelshuur. Het verschil ligt vooral in de duur van de betrekking die tussen de eigenaar van het pand en de kleinhandelaar bestaat. In deze bijdrage zullen we allereerst nagaan op welke wijze de verhouding tussen huurders en verhuurders in ons recht doorgaans werd opgevat en in dat algemeen beeld de verhoudingen bij de handelshuurovereenkomst situeren. Vervolgens zullen we trachten uiteen te zetten wat onder «precaire bezetting» verstaan wordt. Daarna willen wij nagaan of het werkelijk om een nieuw begrip gaat. Tenslotte ligt het in onze bedoeling enkele kritische beschouwingen te wijden aan het al dan niet welgekomen zijn van deze figuur in ons juridisch patrimonium.

A. Algemene opvatting betreffende de verhouding huurder-verhuurder.

Wanneer we een systematiek zouden moeten maken van de regels die de huurverhoudingen beheersen zouden we dit als volgt kunnen doen:

- 1) Regels die aan de huur van huizen en die van land-eigendommen gemeen zijn (art. 1714 - 1751 BW).
- 2) Regels betreffende de huishuur in het bijzonder (1752 - 1762 bis BW).
- 3) Regels betreffende de handelshuur in het bijzonder (wet van 30-4-1951 zoals gewijzigd door de wet van 22-12-1955 en 27-3-1970).
- 4) Regels betreffende de pacht in het bijzonder.
- 5) De bijzondere wetgeving inzake huurkontrakten, geïnspireerd door de oorlogsomstandigheden en hun gevolgen.
- 6) Verhuring van bescheiden woningen.

De regels behorende tot de eerste en tweede groep zouden we gemeen recht kunnen noemen. Ze hebben betrekking op wat we als het «normale geval» kunnen bestempelen. Huurder en verhuurder staan in een vrijwel gelijke positie. De artikelen 1714 tot 1762 bis BW vormen een evenwichtig geheel waarin de wederzijdse rechten en plichten der partijen gelijkopgaand worden geregeld.

De volgende categorieën echter hebben betrekking op situaties waarin die gelijkheid niet meer bestaat en de wetgever gemeend heeft in de kontraktuele verhoudingen te moeten ingrijpen opdat de belangen van elke partij voldoende gewaarborgd zouden blijven. Het gemeen recht vindt nog slechts toepassing voor zover er door deze bijzondere bepalingen niet wordt van afgeweken.

We kunnen even nagaan welke de voornaamste wetgeving was waartoe de oorlogs- en crisissomstandigheden op het gebied der huurkontrakten aanleiding hebben gegeven en welke de grote krachtlijnen van deze stortvloed van overheidsregelingen zijn geweest. De basisidee van de wetgever was de volgende. Ten gevolge van de oorlogsomstandigheden is het aantal beschikbare gebouwen sterk geslonken. Bovendien bezitten vele huurders geen of nog slechts beperkte inkomsten. Het is dus te vrezen dat vele huurders zonder onderdak zouden zitten als men de wet van vraag en aanbod normaal laat functioneren.

Er moet dus ingegrepen worden om de huurders te beschermen. Dit betekent misschien een ingreep op het eigendomsrecht der verhuurders maar gezien de huidige situatie van onevenwicht tussen beide groepen is dit zeker gerechtvaardigd als men de verhuurder toch nog

een vrij aanzienlijke beschikkingsmacht over zijn goed laat. ⁽¹⁾

De houding die de rechtspraak tegenover deze uitzonderingsbepalingen heeft aangenomen willen we eveneens toelichten. De wet van 30 april 1919 betekende een eerste aarzelande stap in de richting van de bescherming der huurders. Ze bood hun betalingsefaciliteiten. Daarna bleken de ingrepen van de wetgever meestal veel drastischer te zijn. We menen daarom deze als een geheel te kunnen behandelen en een bondige samenvatting te mogen geven van de inhoud der volgende geciteerde teksten. De wetten waarop we ons baseren zijn: wet van 25 augustus 1919, wet van 14 augustus 1920, wet van 20 februari 1923, wet van 27 december 1924, wet van 31 december 1925, wet van 28 december 1926, wet van 31 december 1929, wet van 28 december 1933, het K.B. nr 25 van 31 oktober 1934, het K.B. nr. 143, van 18 maart 1935, het K.B. nr. 212 van 10 december 1935, de wet van 30 december 1936, het K.B. van 28 januari 1937, wet van 31 december 1936, wet van 22 maart 1940, K.B. van 20 september 1940, K.B. van 24 december 1936, het K.B. van 18 januari 1942, Besluitwet van 19 februari 1947, wet van 31 april 1947, wet van 31 maart 1948, Regentbesluit van 31 maart 1948, wet van 24 augustus 1948, Regentsbesluit 31 januari 1949, wet 31 mei 1949, wet 22 december 1949, wet 30 juni 1950, wet 20 december 1950, wet van 1 juni 1951, wet van 22 december 1951, wet van 5 september 1955.

Ruw geschetst werd door deze teksten de bescherming der huurders op volgende wijze georganiseerd. Het lopen-de bezettingsrecht van de huurder werd van rechtswege verlengd zowel wat betreft de mondelinge als de geschreven kontrakten. De verhuurder kon nochtans door een gerechtelijke beslissing wegens zwaarwichtige motieven vrijgesteld worden van de verplichting deze verlenging toe te staan.

Als voorbeeld van deze zwaarwichtige redenen vermelden de voorbereidende werken, ⁽²⁾ later de wetteksten zelf, de noodzaak voor de eigenaar van het verhuurde goed om dit zelf te betrekken of zulks te laten geschieden door zijn echtgenoot, ascendenten of descendenten.

Het amendement van Vauthier op art. 3 van het ontwerp van de wet van 20 februari 1923 voorzag dat schadevergoeding verschuldigd was zo dit persoonlijk betrekken of het betrekken door zijn naastbestaanden niet werd uitgevoerd. ⁽³⁾ De latere wetteksten namen dit systeem over. In dit verband kan ook de verklaring van de heer Soudan, verslaggever van de Kamercommissie in 1920, vermeld worden als zou de aankoop van een huis met het oog op afbraak, omvorming in een magazijn of enig ander doel dan logement niet kunnen ingeroepen worden om zich te verzetten tegen de verlenging. ⁽⁴⁾ Verder voorzag men ook een systeem van beperking der huurprijzen. Een andere mogelijkheid om te ontsnappen aan de verplichting om verlenging van het betrekken te moeten toestaan was het aanbieden van een gelijkwaardig en gelijkwaardig logies. Dit recht op verlenging kon ook ingeroepen worden tegen de verkrijger van het verhuurde gebouw. Deze laatste regeling is ontsproten uit het verlangen te vermijden dat de eigenaar gewoon zijn eigendom zou verkopen om de verplichting tot verlenging te ontlopen. ⁽⁵⁾

Men mag concluderen dat een degelijk beschermings-systeem werd uitgebouwd om de huurder tegemoet te komen in de minderheidspositie waarin hij tengevolge van de oorlogsomstandigheden en de economische crisis was terecht gekomen. Dit systeem hield nochtans ook de nodige garanties in opdat het eigendomsrecht van de verhuurder niet al te zeer uitgehold zou worden. Men heeft ernaar gestreefd een zo goed mogelijk evenwicht tussen de belangen van beide partijen tot stand te brengen. Reeds in 1923 leest men in het verslag van de Com-

missie van de Kamer « Une loi qui donnerait pleine satisfaction aux locataires, serait inévitablement une loi qui sacrifierait les propriétaires — et vice versa. La loi nécessaire ne peut être que le résultat de transactions inspirées par la nécessité d'aboutir. » ⁽⁶⁾

De rechtspraak heeft deze wetgeving zeer strikt en haast letterlijk geïnterpreteerd. Het Hof van Cassatie in de eerste plaats heeft verkondigd dat deze wetgeving niet mocht toegepast worden op toestanden waarvoor ze niet voorzien was. ⁽⁷⁾

Aldus werd gevonnist dat het recht op verlenging enkel door fysieke personen kon ingeroepen worden ⁽⁸⁾ en dat de weigering van een verlenging omdat de vermoedelijke erfenamen het pand wilden betrekken niet toegestaan was. ⁽⁹⁾ Men heeft streng de hand gehouden aan de regel dat het recht op verlenging ook gold tegen de verkrijger van het verhuurde goed, ⁽¹⁰⁾ ook zo er geen geschrift was. ⁽¹¹⁾ De eigenaar die met succes het recht op verlenging aan een huurder kon ontzeggen liep trouwens nog steeds het risico dat hij de rechten van andere, wettelijk beschermde categorieën van huurders zou moeten eerbiedigen. ⁽¹²⁾ Het recht op verlenging kon slechts geweigerd worden als de eigenaar of andere door de wet limitatief opgesomde personen zelf, op definitieve en permanente wijze het volledige huis of appartement betrokken. Hieraan was niet voldaan zo nog een ander gezin zich mede in de betrokken plaatsen kwam vestigen. ⁽¹³⁾ De eigenaar moest zelf in een positie van ernstige woningnood verkeren. ⁽¹⁴⁾ Hij moest daar trouwens het bewijs kunnen van leveren. ⁽¹⁵⁾ Het commercieel of industrieel belang van de eigenaar kwam niet in aanmerking. ⁽¹⁶⁾

Het feit dat men een huis had gekocht, niet om er zelf te wonen maar om het af te breken en in een handelshuis om te vormen was geen voldoende ernstig motief om de occupant uit te zetten. ⁽¹⁷⁾ Hetzelfde gold voor het geval waarin men een gebouw had gekocht om er een handel of bedrijf te vestigen. De huurder had recht op verlenging, niet alleen voor het deel van het gebouw nodig voor zijn bewoning, maar ook voor de magazijnen, ateliers, burelen enz. die het voorwerp uitmaakten van de verhuur van het gebouw waarin hij zijn logement had. ⁽¹⁸⁾ Het ernstige motief door de eigenaar ingeroepen om zich tegen de verlenging te verzetten mocht niet het gevolg zijn van zijn eigen daad. ⁽¹⁹⁾ Deze houding werd aangenomen tegen de verhuurder die zelf de huur had opgezegd van het huis dat hij persoonlijk betrok en tegen de eigenaar van twee huizen die, uit noodzaak, het huis dat hij zelf betrok verkocht had. ⁽²⁰⁾ De pogingen van verhuurders die trachtten door het uitvoeren van nutteloze werken hun huizen aan de toepassing der wet te onttrekken werden verijdeld. ⁽²¹⁾ De rechten van de eigenaar die zich aan de verlenging wenste te onttrekken moesten dus onbetwistbaar en evident zijn. ⁽²²⁾ De sanktie der schadevergoeding werd streng toegepast op verhuurders die bekomen hadden dat de huurder het recht op verlenging werd ontzegd maar niet zelf binnen de 3 maanden de panden betrokken. ⁽²³⁾ Wanneer de verhuurder aan de verplichting om verlenging toe te staan wilde ontsnappen door het aanbieden van een ander logies moest dit volkomen gelijkwaardig zijn en de huurder alle wettelijke voordelen bieden die hij krachtens het beschermingssysteem genoot. ⁽²⁴⁾ Ook het systeem van de prijsbeperking werd stipt toegepast. ⁽²⁵⁾

Het komt ons voor dat men gerust mag besluiten dat de rechtspraak deze, voor de huurder gunstige, wetgeving zeer strikt heeft geïnterpreteerd in de overtuiging dat de rechten en plichten van beide partijen er op duidelijke en volledige wijze in geregeld waren.

Waar de jurisprudentie zich toch enige vrijheid veroorloofde geschiedde zulks in het voordeel van de huurder. ⁽²⁶⁾ Een vonnis van het vrederecht van Nijvel ⁽²⁷⁾

drukte dit uit als volgt: «De rechtbank moet de situatie van de huurder en de verhuurder bestuderen en vergelijken. Het is echter vooral die van de huurder die moet worden in het oog gehouden. Hij moet verkozen worden boven de verhuurder, zelfs zo deze in een grotendeels gelijke positie verkeert.»

De wet van 29 januari 1964 heeft een beschermingssysteem ingevoerd voor de verhuring van bescheiden woningen. Deze bescherming wordt georganiseerd door een beperking van de huurprijzen en door het toekennen van een recht van verlenging van het lopende huurkontraakt dat ook tegen de verkrijger van het gebouw geldt. Voorwaarde opdat de huurder van deze bescherming zou kunnen genieten is dat hij getrouw al zijn verplichtingen naleeft. De vrederechter kan op verzoek van de eigenaar die zelf de verhuurde goederen wil gaan betrekken of een andere ernstige reden kan aanvoeren, beslissen dat er geen verlenging van de huur wordt toegestaan. Dit systeem werd verlengd door de wet van 28 december 1966, de wet van 24 december 1968 en onlangs door de wet van 24 december 1970. De techniek en de geest van dit systeem zijn identiek met die van de uitzonderingswetgeving inzake huur. Ook hier heeft men ernaar gestreefd de huurder een degelijke bescherming te bieden zonder nochtans de rechten van de eigenaar al te zeer te ontmantelen.

De wet van 30 mei 1931 vormde de eerste schuchtere tegemoetkoming aan het verlangen der handelaars om toch een minimum aan stabiliteit van vestiging te hebben. Art. 1 van deze wet, die trouwens niet alleen bepalingen in verband met de handelshuur inhield, laste een art. 1762 bis in het B.W. in, krachtens hetwelk de uitdrukkelijk ontbindende voorwaarden inzake huurovereenkomsten voor niet geschreven werden gehouden. Hiermede wilde men een einde stellen aan sommige misbruiken die ter zake bestonden. Een geringe fout zoals b.v. het niet tijdig betalen van de huur werd soms gebruikt om een einde te stellen aan een huurkontraakt dat eigenlijk nog jaren moest lopen. (28) Het opleggen van een minimumduur van de handelsduur durfde men nochtans nog niet aan omdat men nog een overdevren respect voor het eigendomsrecht had. Men zag zelfs niet in dat de eigenaar in bepaalde gevallen er belang bij kon hebben dat de duur van de huur beperkt was. (29) In het verslag van de Commissie van de Kamer werd er nochtans op gewezen dat dit een lakune was en het argument van eerbied voor het eigendomsrecht geen steek hield, gezien men slechts enkele weken tevoren gestemd had dat de pachtkontrakten voor minimum 9 jaar gesloten moesten worden. (30)

In de crisisperiode werd de wet van 5 augustus 1933 gestemd. Krachtens art. 1 van deze wet kon de huurder de rechter verzoeken de huurprijs te verminderen, zo deze buiten verhouding was met het voordeel dat de huurder uit de gehuurde plaatsen kon halen. Het K.B. n° 143 van 18 maart 1935 en het K.B. n° 249 van 9 maart 1936 verlengden dit systeem. De wet van 22 maart 1940 hield zowel voor de gewone huur als voor de handelsduur de mogelijkheid in om verlenging van het kontraakt of vermindering van de prijs te bekomen.

De besluitwet van 5 december 1946 bepaalde in zijn art. 1 dat de verhuring van handelshuizen, mits die conventioneel op minstens 3 jaar bepaald was, verlengd werd. Deze besluitwet vormde als het ware de laatste etappe voor de wet van 30 april 1951. Belangrijk voor een inzicht in de optiek die de wetgever op de verhouding verhuurder-handelaar had, is het Verslag aan de Regent. Hierin leest men: «Men wil een wet (30.4.1951) op de handelshuur maken die een recht op verlenging en een minimum duur waarborgt. Dit wekt bij de verhuurders het verlangen zich aan de greep van de toekomstige wet te onttrekken door hun huurders opzeg te geven. De besluitwet van 12 maart 1945 die de rechters de macht geeft de ernstige mo-

tieven door de verhuurder aangevoerd te beoordelen biedt niet voldoende waarborgen. De rechter zwicht soms voor het verlangen van de verhuurder om zelf de lokalen te betrekken of dit door zijn naastbestaanden te laten doen terwijl daartoe geen absolute noodzaak bestaat. Vaak heeft de eigenaar zelf commerciële bedoelingen. Dit wil de besluitwet bestrijden. (31)

Vooraleer onze aandacht toe te spitsen op de wet van 30 april 1951 vermelden we hier nog volledigheidshalve de wet van 22 december 1951 krachtens dewelke de handelsduur die overeenkomstig art. 2, 4° van de wet van 30 april 1951 niet onder toepassing van genoemde wet viel, beheerst werd door de bijzondere wetten inzake huur.

De schroom die men in 1931 nog had om aan het eigendomsrecht zekere beperkingen toe te brengen had men in 1951 volledig afgelegd. In de voorbereidende werken werd er onmiddellijk het aksent op gelegd dat men de handelaar de nodige stabiliteit voor de uitbouw van zijn zaak wou bieden doordat wettelijk een minimumduur van de verhuring zou bepaald worden. (32) Art. 6 van het ontwerp voorzag dat zo de duur van de huur niet gerespecteerd werd of het kontraakt voor onbepaalde duur was afgesloten men door de vrederechter de wettelijke verplichte termijn kon doen vaststellen. (33)

Het doel van de wet was duidelijk de handelaar de vruchten van zijn werk, de cliënteel, te doen behouden (34) en hem te beschermen tegen de misbruiken die voortvloeien uit een absolute kontraktvrijheid op het gebied van de handelshuur. (35) Om wetsontduiking te vermijden moest men thans sterker dan in 1931 het eigendomsrecht durven beknotten. (36) Vooral de Commissie van de Senaat stond een strenge opvatting van de verplichtingen der verhuurders voor. Zelfs overmacht zou de verhuurder niet van zijn verplichting ontslaan een 9-jarig genot te leveren. De mogelijkheid om, om de 3 jaar, op te zeggen zou alleen door de huurder mogen ingeroepen worden. (37) Het is nochtans de uitdrukkelijke wil van de opstellers geweest in deze wet rechten en verplichtingen van partijen zo evenwichtig mogelijk vast te leggen. (38) De neerslag van deze bekommernis vinden we, wat de rechten van de verhuurder betreft, in de artikelen 6, 7, 8, 10, 2e en 3e lid, 19 en vooral in art. 16 van de wet. In de memorie van toelichting werd er echter op gewezen dat de gronden in art. 16 opgesomd een limitatief karakter hebben. (39)

Met de wet van 27 maart 1970 is men op de ingeslagen weg verder gegaan. Art. 13 werd in die zin gewijzigd dat het aantal mogelijke hernieuwingen thans op 3 gebracht is. Men wilde vermijden dat door het feit dat het recht op hernieuwing thans voor vele handelaars was uitgeput, de markt van verhuring van handelshuizen plots ernstig verstoord zou worden, hetgeen tot allerlei misbruiken zou leiden. (40) Het is de bedoeling de duur van de handelsduur te doen overeenstemmen met de loopbaan van de handelaar. De opstellers hebben zich trouwens niet verheeld dat men mogelijk nog om een vierde of vijfde verlenging zal vragen. (41) Aan de bepalingen die het evenwicht tussen beide partijen verzekeren werd volgens de heer Saint-Remy nochtans geen afbreuk gedaan. (42)

De rechtspraak heeft zich terdege ingespannen om de wettelijke minimumduur van de handelsduur te doen eerbiedigen. De bepalingen van de handelshuurwet, inzonderheid art. 3, hebben een imperatief karakter. (Dezelfde mening heerst in Luxemburg cfr. Trib. arr. de Luxembourg 1.12.1955, Pas. Lux. 1954-56, p. 421). De partijen mogen van de wet niet afwijken zo deze hen daartoe niet uitdrukkelijk of impliciet de mogelijkheid biedt. Zo men dit niet aanneemt zou de hervorming die de wet van 1951 heeft gebracht immers alle betekenis verliezen. (43)

Dit imperatief karakter geldt echter slechts voor zover de wet een partij tegen de andere wil beschermen. Een

ruimere, kontraktuele bescherming is dus toegelaten. Dit imperatief karakter heeft voor gevolg dat men in geval van schending der wet slechts voor een relatieve nietigheid staat welke niet ambtshalve door de rechtbank kan opgeworpen worden doch slechts door de partij die door de betrokken bepaling beschermd werd. Wat de minimumduur betreft, voorgeschreven door art. 3, kan enkel op verzoek van de huurder de nietigheid van afwijkende klausules uitgesproken worden. De huurder kan van de bescherming van art. 3 afstand doen, doch enkel nadat zijn recht om zich op de schending van deze imperatieve bepaling te beroepen is ontstaan. Een dergelijke afstand kan niet afgeleid worden uit het enkel feit dat de huurder het kontrakt heeft getekend, zelfs wanneer hij dit zelf heeft opgesteld. ⁽⁴⁴⁾

Een huur voor minder dan 9 jaar, b.v. voor 6 of 1 jaar toegestaan, zal op verzoek van de huurder, automatisch op 9 jaar gebracht worden. ⁽⁴⁵⁾ Buiten de mogelijkheid door art. 3, 3° geboden om bij onderling akkoord, vastgesteld bij authentieke akte of verklaring voor de vrederechter, ⁽⁴⁶⁾ ten alle tijde een einde aan het kontrakt te stellen, kan elk der partijen om de 3 jaar een einde aan de verhouding maken. Voor de verhuurder vergt zulks een strikte naleving van art. 3, 5; de huurder mag echter van dit recht gebruik maken naar zijn vrije appreciatie. Aldus heeft men beoogd een zeker evenwicht tussen de prestaties te handhaven. ⁽⁴⁷⁾ Een klausule die toeliet dat er ieder jaar een einde kan gesteld worden aan de huur was volgens het vrederecht van Antwerpen niet nietig maar diende beperkt te worden tot de mogelijkheid door art. 3 geboden. De rechtbank van Antwerpen was nochtans van mening dat dit nietig was. ⁽⁴⁸⁾

Ook hier kunnen we weerom besluiten dat de wetgever, gelet op de economische kwetsbare positie van de huurder, deze een ernstige bescherming heeft willen bieden. De rechtspraak heeft, vooral wat betreft de minimumduur van het kontrakt, de strenge handhaving van het wettelijk systeem nagestreefd. Terecht hebben de professoren Renauld en de Harven ⁽⁴⁹⁾ erop gewezen dat de partijen door het effect van hun toestemming geplaagd worden in een fundamenteel andere situatie, zelfs in strijd met diegenen die zij hadden willen scheppen.

B. Precaire bezetting.

§ 1. Begrip.

In Frankrijk werd op 30 juli 1926 een wet op de handelshuur uitgevaardigd die bepaalde dat de handelaar die een schriftelijke huur van 2 jaar of een mondelinge huur van 4 jaar genoot, recht had op verlenging. De voorbereidende werken tonen aan dat men ook hier een bescherming van de huurder nastreefde. ⁽⁵⁰⁾

De belangrijkste actuele hervormingen geschieden door het dekreet n° 53 - 960 van 30 september 1953 en de wet van 12 december 1965. Hierdoor werd in grote mate aangesloten bij het huidige Belgische systeem (minimum duur van 9 jaar, mogelijkheid om om de 3 jaar een einde aan het kontrakt te maken). Belangrijk voor de hier bestudeerde problematiek is ook de wet van 1 september 1948 die op het vlak van de huishuur een recht op verlenging had georganiseerd.

Om aan de dwingende bepalingen van deze wetgeving te ontsnappen beweerden de eigenaars dat zij niet door een huurkontrakt verbonden waren maar slechts door een kontrakt van precair betrekken (occupation précaire).

Een deel van de Franse rechtspraak, vooral die van het Hof van Parijs, en de rechtsleer heeft deze stelling aangenomen en gemeend dat men hier inderdaad voor een ander kontrakt stond.

Het precair betrekken zou volgende kenmerken vertonen ⁽⁵¹⁾:

1) Een band van nauwe verwantschap of vriendschap tussen de partijen die de «verhuurder» ertoe aangezet heeft de tegenpartij «tijdelijk» uit de nood te helpen.

2) Een gratis karakter of een vergoeding die beduidend beneden een normale huurprijs ligt.

3) Het betrekken is, omwille van het feit dat men iemand uit de nood wil helpen, essentieel van korte duur en kan ten alle tijde, eventueel met een opzeg van enige maanden beëindigd worden.

4) Men wil het lokaal op het einde van deze periode hernemen voor eigen gebruik, voor dat van zijn naastbestaanden of van een huurder die tijdelijk afwezig was.

§ 2 Het begrip precare bezetting in de Belgische rechtspraak.

Een aantal Belgische uitspraken hebben zich door de vermelde Franse rechtspraak laten inspireren. Om te verklaren dat de wetgeving inzake handelshuur niet van toepassing was op het hun voorgelegd geval hebben sommige rechtbanken beweerd dat de band tussen de betrokken partijen niet die van een huurkontrakt was maar die van een precare bezetting. Zonder aanspraak te willen maken op de zo moeilijk te bereiken volledigheid menen wij toch dat de volgende opsomming de voornaamste beslissingen in die zin inhoudt: Vred. Elsene 25/5/1956 ⁽⁵²⁾ Rb. Brussel 28/2/1957 ⁽⁵³⁾ Rb. Brussel 30/5/1968 ⁽⁵⁴⁾ Vred. Nijvel 11/10/1967 ⁽⁵⁵⁾ Rb. Namen 4/6/1928 (Jur. Liège 1928, p. 293) Vred. Luik 20/12/1920 (Jur. Liège 1921, p. 23) Vred. Brussel 24/6/1961 (J.T. 1961, p. 462) Vred. Luik 6/3/1952 (Jur. Liège 1951-52, p. 207) Rechtb. Brussel 30/5/1968 (J.T. 1968, p. 477).

Het vonnis van Nijvel lijkt ons zeer duidelijk te illustreren wat men onder precare bezetting verstaat. Daarom willen we hier een bondige samenvatting van de feiten geven. Twee echtgenoten wilden in goede verstandhouding van mekaar scheiden. Daarom zou de man nog gedurende 6 maanden het genot mogen hebben van het winkelhuis waarvan de eigendom toebehoorde aan de vrouw en de kinderen uit haar eerste huwelijk. Hiervoor moest de man de eerste maand een vergoeding van 3.000 fr., de andere maanden van 2.250 fr. betalen. Dit alles was uitdrukkelijk vastgesteld in een brief waarin de man letterlijk de woorden «precaire titel en bij louter gedogen» gebruikte.

Men vindt hier dus zeer makkelijk de kenmerken van precare bezitting terug die wij hierboven hebben opgesomd.

§ 3 Kritische beschouwingen.

Het komt ons voor dat de Belgische uitspraken die wij geciteerd hebben op vrij lichtvaardige wijze het begrip van de precare bezetting hebben overgenomen uit de Franse jurisprudentie. Onze overtuiging is gebaseerd op 3 redenen:

a) De Franse rechtspraak en rechtsleer is zeer verdeeld over het al dan niet geldig zijn van een kontrakt van precare bezetting.

b) Ons inziens staat men hier helemaal niet voor een nieuwe kontraktvorm.

c) De handelshuurwet heeft zelf op limitatieve wijze bepaald welke gevallen buiten zijn toepassingsgebied vallen. Laat ons even elk van deze punten nader toelichten.

a) De geldigheid van een precare bezetting wordt niet onverdeeld aanvaard in de Franse rechtsleer en rechtspraak.

De figuur van de precare bezetting dankt haar ontstaan aan de oorlogsomstandigheden. De exodus van 1940 had een

groot aantal daklozen gemaakt (men spreekt van « Les Sinistrés »). Solidariteits- en praktische overwegingen leidden ertoe dat een aantal eigenaars die om een of andere reden zelf hun gebouw niet konden betrekken dit ter beschikking stelden van deze vluchtelingen. De eigenaars deden dit kosteloos maar hadden er dit voordeel bij dat ze wisten dat er iemand was die belette dat hun huis geplunderd zou worden of in verval geraken. ⁽⁵⁶⁾ In zulke omstandigheden kan men dan ook volmondig de geldigheid van zulk kontrakt erkennen. ⁽⁵⁷⁾ Terecht betoogde R. Savatier in zijn noot onder Cass. 3/12/1952 dat het Hof deze opvatting, door billijkheid geïnspireerd, voor uitzonderlijke situaties had voorbehouden en er zich had willen voor hoeden een precedent te scheppen. ⁽⁵⁸⁾

De lagere rechtspraak, vooral die van het Hof van Parijs, en uitzonderlijk het Hof van Cassatie hebben het systeem dan uitgebreid tot gevallen waar de eigenaar wel vergoeding ontving en er eigenlijk niet zo'n erg gewettigd belang meer was om deze uitzonderingsregeling in hoofde van de verhuurder toe te staan. ⁽⁵⁹⁾ Een belangrijk deel van de Franse rechtspraak heeft echter van deze opvattingen afstand genomen. ⁽⁶⁰⁾

b) *Precaire bezetting is helemaal geen nieuwe kontraktsvorm.*

We zullen hier een onderscheid maken tussen het geval waarin men zonder betaling van een prijs het genot van het gebouw krijgt en de hypothese waarin men wel een prijs betaalt. Wordt het genot gratis toegestaan dan hebben we te maken met bruikleen. De beslissingen van Rb. Namen en Vredég. Luik bestempelden aldus als precaire bezetting hetgeen in feite bruikleen was. ⁽⁶¹⁾ Art. 1875 B.W. bepaalt immers dat bruikleen een kontrakt is waarbij de ene partij aan de andere een zaak geeft om daar gebruik van te maken, onder de verplichting voor degene die de zaak ontvangt ze terug te geven na daarvan gebruik te hebben gemaakt. Art. 1876 B.W. stipuleert dat het essentiële van dit kontrakt zijn gratis karakter is. ⁽⁶²⁾ Daarom lijkt ons de stelling van R. Meurisse ⁽⁶³⁾ als zou precaire bezetting ook in het geval dat er een prijs betaald werd, tot bruikleen te herleiden zijn, verkeerd. Krachtens art. 1878 B.W. kan alles wat in de handel is en niet door het gebruik teniet gaat het voorwerp zijn van bruikleen. Ook onroerende goederen kunnen er het voorwerp van uitmaken. ⁽⁶⁴⁾ Dit gratis karakter betekent niet dat de ontlenaar geen frank zal moeten uitgeven. Hij moet immers de kosten van het normale onderhoud dragen. ⁽⁶⁵⁾ Zodra men echter een vergoeding voor het gebruik vraagt heeft men niet meer te doen met bruikleen. Vraagt men geld dan staat men voor huur. ⁽⁶⁶⁾ Een van de essentiële kenmerken van huur is inderdaad de prijs. ⁽⁶⁷⁾ De partijen mogen die prijs vrij bepalen. Een lage prijs betekent niet dat het niet om een huur zou gaan. ⁽⁶⁸⁾ Is de zogenaamde precaire bezetting tegen betaling van een vergoeding verleend, dan is art. 1709 B.W. volkomen van toepassing. Dat deze zogenaamde precaire bezetting slechts voor korte tijd verleend is en een zeer broos karakter vertoont doet geen afbreuk aan het feit dat men het genot van de verhuurde plaatsen voor een zekere tijd (dit is niet voor een welbepaalde tijd bv. mondelinge huur) heeft verleend. Waar de wet echter de duur van de verhouding op dwingende wijze heeft voorgeschreven betekent een dergelijke klausule een schending van de wet. We verwijzen hiertoe naar al wat we in dit verband hierboven schreven, in het bijzonder naar de opmerking van professor Renauld. De rechtspraak heeft trouwens getoond dat zij zich op dit punt niet door woordspelingen wil laten beïnvloeden. ⁽⁶⁹⁾

c) *De Handelshuurwet heeft zelf op limitatieve wijze bepaald wat buiten haar toepassingsgebied valt.*

Tevoren hebben we aangetoond hoe de wetgever, be-

kommerd om het best mogelijke evenwicht tussen de belangen van beide partijen te handhaven, nauwkeurig hun wederzijdse rechten en plichten heeft bepaald. Ten gevolge hiervan heeft hij in art. 1 en 2 van de wet van 30 april 1951 het toepassingsgebied van de wet nauwkeurig afgebakend. Art. 2 somt op limitatieve wijze de gevallen op waarop de wet niet van toepassing is. ⁽⁷⁰⁾

In de materie die wij bestuderen is zeker de uitzondering door art. 2, 1° voorzien in verband met de zogenaamde gelegenheidshuur de voornaamste. Onder gelegenheidshuur verstaat men de verhuring van een stand op een handelsfoor, een kraam, een seizoenhuur in toeristische centra, reclameborden op een onbebouwde grond. ⁽⁷¹⁾ De rechtspraak neemt nochtans niet grif aan dat het om gelegenheidshuur gaat en zal gemakkelijk verklaren dat het kontrakt onder toepassing van de handelshuurwet valt. Aldus werd de verhuring van een atelier enige uren per week of van hotels of pensions aan de kust als een handelshuur bestempeld, ook al waren deze laatste een deel van het jaar gesloten. ⁽⁷²⁾ Ook in de Franse rechtsleer heeft Esmein, ⁽⁷³⁾ die nochtans een voorstander is van de geldigheid van de precaire bezetting, toegegeven dat waar de wet zelf uitzonderingen voorziet op haar toepassingsgebied men nog moeilijk kan verdedigen dat rechtspraak en rechtsleer er nog nieuwe zouden gaan bijmaken. De uitzonderingen door de Franse wetgeving voorzien moeten dan ook zeer strikt geïnterpreteerd worden (art. 45 en 24 van de wet van 1.9.1948, art. 9 van het dekreet n° 53-960, 30 september 1953). ⁽⁷⁴⁾

Heel wat van de hier geciteerde uitspraken hebben eigenlijk een nutteloze inspanning gedaan door te stellen dat men een zogezegde nieuwe figuur moest scheppen om te verklaren dat de handelshuurwet niet van toepassing was, terwijl de wet zelf deze gevallen had uitgesloten:

— aldus de vonnissen die meenden dat de uitbaters van een kraampje, soms slechts 2 m², onder een inrijpoort geen bescherming genoten. ⁽⁷⁵⁾ Het Franse Hof van Cassatie meende nochtans dat zelfs in zulk geval er nog een handelshuur kon zijn. ⁽⁷⁶⁾

— aldus de vonnissen die van precaire bezetting spreken omdat het gebouw ging afgebroken worden. De Franse wetgeving bevat artikelen die het geval voorzien waarin de eigenaar moet afbreken. ⁽⁷⁷⁾ Wij hebben een analoge bepaling in art. 2.5, art. 16, 3° (dat echter slechts kan ingeroepen worden om hernieuwing te weigeren).

— aldus het vonnis van de rechtbank van Brussel van 30.5.1968. ⁽⁷⁸⁾ In casu kon er geen sprake zijn van handelshuur, gewoon omdat de kunstschilder die een atelier huurde geen kleinhandelaar in de zin van de wet was.

We willen hierbij aansluitend doen opmerken dat ook het vonnis van het vrederecht van Nijvel niet vrij te pleiten is van lichtvaardigheid. De uitspraak baseerde zich op de tekst van het A.P.R., V° «Huur van Handelshuizen», n° 12, p. 24 en de daar geciteerde rechtsleer. Men heeft echter niet opgemerkt dat daar gesproken wordt van «de vergunninghouders of de gebruikers onder precaire titel van het openbaar domein». Het vonnis haspelt dus beginselen van burgerlijk en administratief recht door mekaar. Art. 1712 B.W. toont nochtans duidelijk aan dat beide zaken terdege uit mekaar moeten gehouden worden. ⁽⁷⁹⁾

Opmerkenswaardig is ook dat heel wat van de geciteerde Franse beslissingen betrekking hebben op gevallen waarin er oorspronkelijk een huurkontrakt had bestaan dat echter verstreken was terwijl de huurder in het genot der plaatsen was gebleven. ⁽⁷⁹⁾ De besproken Belgische rechtspraak past het systeem nochtans omzeggens steeds toe op gevallen waarin het om een originele betrekking gaat. Ook op het vlak der terminologie kan kritiek uitgebracht worden. Het gaat niet op precaire bezetting of bezetting ter bedde te stellen tegenover huur. Huur is een precaire bezetting. Hiertoef verwijzen we naar titel XX B.W. die over

de verjaring spreekt, Art. 2229 B.W. bepaalt dat om iets door verjaring te verkrijgen men moet bezitten als eigenaar. Een psychologisch element, de animus domini, het juridisch bezit, wordt vereist buiten de loutere dententie (possession précaire). Als voorbeeld van personen die slechts een precair bezit genieten somt art. 2236 B.W. dan o.a. de huurder op. ⁽⁸⁰⁾

Besluit.

Art. 3 van de handelshuurwet is imperatief. Een historisch onderzoek van onze wetgeving op het gebied van de huur, haar ontstaan en jurisprudentiële toepassing tonen duidelijk aan dat de wetgever de duur der handelshuur aan de vrije wil der partijen heeft willen onttrekken. Een argument geput uit de wilsautonomie en art. 1341 B.W. om te verdedigen dat partijen zogezegd een nieuwe kontraktsvorm kunnen scheppen om aan de toepassing van de handelshuurwet te ontsnappen, moet noodzakelijk falen. ⁽⁸¹⁾ Art. 544 B.W. voorziet trouwens expliciet dat de rechten van de eigenaar door de wet beperkt worden. Onze handelshuurwet heeft op gedetailleerde wijze de rechten en verplichtingen der partijen en haar toepassingsgebied bepaald. Een nieuwe uitzondering kan slechts ingevoerd worden door nieuwe wettelijke bepalingen. Gezien het belang van een dergelijke afwijking zou men zeker moeten eisen dat dit uitdrukkelijk schriftelijk vastgesteld werd met duidelijke vermelding van de redenen der precariteit.

In al de beslissingen die wij vermelden was dit trouwens het geval. In dit verband kan ook opgemerkt worden hoezeer men bij de voorbereiding van de wet van 1951 de nadruk legde op de wenselijkheid van het bestaan van een geschrift om een gelegenheidshuur vast te stellen. ⁽⁸²⁾ Een dergelijke tegemoetkoming aan de verhuurders zou echter een stap van 40 jaar terug in het verleden betekenen. We zouden opnieuw een regime kennen zoals de wet van 1931 er een gaf en de hervorming van 1951 zou alle betekenis verliezen. ⁽⁸³⁾ Terecht heeft J. Archevêque gewezen op de paradoksale situaties waartoe het systeem van preciaire bezetting aanleiding heeft gegeven. ⁽⁸⁴⁾ Kontrakten die theoretisch precair waren liepen in feite soms 5, 10 en zelfs 20 jaar. ⁽⁸⁵⁾ In zulke situatie heeft de verhuurder bij de huurder toch wel het vertrouwen gewekt dat hij stabiliteit van vestiging genoot. Het zou dan ook zeer onrechtvaardig zijn dat de verhuurder nog steeds ad nutum kan opzeggen.

Al deze beschouwingen doen ons er toe besluiten de idee van preciaire bezetting af te wijzen en ons voorstander te verklaren van een strikte toepassing van de op 40 jaar ervaring gebaseerde handelshuurwet. De handelshuurwet is nog steeds een bijzondere wet, ze dient dus restriktief geïnterpreteerd te worden.

J. KOKELENBERG

Navorsingsstagiair N.F.W.O.

(1) Pasinomie 1926, p. 589, 595; Pasinomie 1919, p. 151, 153, 363, 365; Pasinomie 1920, p. 338.

(2) Art. 3 van het ontwerp van wet van 20-2-1923, Pasin. 1923, p. 4; Verslag van de Commissie van Justitie van de Senaat bij de wet van 25-8-1919, Pasin. 1919, p. 369.

(3) Pasin. 1923, p. 21.

(4) Pasin. 1920, p. 353.

(5) Verslag Centrale Afdeling van de Kamer, Pasin. 1920, p. 355.

(6) Pasin. 1923, p. 25.

(7) Cass. 11-3-1926, Pas. 1926, I, p. 290; Vredeg. Luik 15-11-1926, J.J.P. 1927, p. 408; Cass. 15-4-1926, Pas. 1926, I, 333; Cass. 23-5-1929, Pas. 1929, I, 193; Vredeg. Luik 15-9-1927, Jur. Liège 1927, p. 264 en J.J.P. 1928, p. 377; Rb. Luik 26-11-1927, Jur. Liège 1928, p. 51; Vredeg. Schaarbeek 4-10-1933, J.J.P. 1933, 600 en P.P. 1933, p. 597, n° 552; Brussel 6-2-1923, Pas. 1924, II, 68; Rb. Luik 25-11-1949, Jur. Liège 1949-50, p. 132; Cass. 12-11-1926, Pas. 1927, I, 85; Cass. 24-4-1959, R.W. 1959-60, kol. 289; Vredeg. St. Joost-ten-Node 12-10-1955, J.J.P. 1956, p. 84; Cass. 8-3-1951, Bull. Jur. Imm. 1951, p. 161; Cass. 13-10-1949, R.W. 1949-50, kol. 744.

(8) Vredeg. Tielt 2-6-1926, Ann. Not. 1926, p. 275.

(9) Vredeg. Charleroi 7-11-1925, J.J.P. 1926, p. 261.

(10) Vredeg. Halle 7-5-1925, J.J.P. 1926, p. 150; Rb. Mons 13-3-1919, Pas. 1919, III, 87; Rb. Charleroi 16-5-1920, J.T. 1920, p. 324; Vredeg. Doornik 29-1-1920, J.J.P. 1919, p. 341; Vredeg. Verviers 30-11-1920, Pas. 1921, III, p. 9; Rb. Brussel 2-1-1922, P.P. 1922, p. 53 n° 57.

(11) Vredeg. Doornik 25-6-1941, J.J.P. 1940-41, p. 413.

(12) Cass. 10-6-1926, Pas. 1927, I, 16.

(13) Rb. Mons 2-4-1928, J.J.P. 1928, p. 328.

(14) Rb. Luik 5-2-1927, Pas. 1927, III, 125; Vredeg. Assenede 9-9-1920, J.J.P. 1920, p. 294; Vredeg. Kruishoutem 25-9-1920, J.J.P. 1921, p. 151; Rb. Leuven 27-11-1921, J.T. 1921, p. 251; Vredeg. Zichen-Zussen-Bolder 10-10-1943, J.J.P. 1946, p. 34; Vredeg. Brussel 14-3-1950, Res. et iura imm. 1950, p. 355; Rb. Gent 25-6-1948, R.W. 1948-49, kol. 754.

(15) Vredeg. Ninove 22-11-1920, J.J.P. 1921, p. 155.

(16) Rb. Luik 5-2-1927, Pas. 1927, III, 125; Vredeg. Gent 10-9-1920, J.J.P. 1920, p. 294; Vredeg. Gent 19-10-1920, J.J.P. 1920, p. 298; Vredeg. Gent 1-12-1920, J.J.P. 1921, p. 157; Rb. Verviers 8-2-1921, J.J.P. 1922, p. 238; Vredeg. Gent 8-10-1920, J.J.P. 1920, p. 297; Vredeg. Ninove 10-11-1920, J.J.P. 1921, p. 155; Vredeg. Verviers 30-11-1920, Pas. 1921, III, 9.

(17) Vredeg. Gent 19-8-1920, J.J.P. 1920, p. 293.

(18) Vredeg. Hoei 26-11-1920, Pas. 1921, III, 6.

(19) Vredeg. Luik 3-2-1921, Jur. Liège 1921, p. 64; Vredeg. Hoei 11-2-1949, Pas. 1949, III, 86; Rb. Brussel 27-4-1951, Res. et iura imm. 1951, p. 551.

(20) Vredeg. Herstal 28-10-1949, Jur. Liège 1949-50, p. 93; Vredeg. Ath 10-1-1929, J.J.P. 1929, p. 128.

(21) Vredeg. Luik 11-1-1927, Jur. Liège 1927, p. 136; Vredeg. Elsene 24-8-1927, J.J.P. 1928, p. 174; Vredeg. Anderlecht 22-9-1928, J.J.P. 1929, p. 33; Rb. Luik 7-1-1949, Jur. Liège 1948-49, p. 254.

(22) Rb. Brussel 10-6-1926, P.P. 1926, p. 287 n° 209.

(23) Cass. 9-12-1926, Pas. 1927, I, 105; Rb. Mons 2-4-1928, J.J.P. 1928, p. 328; Cass. 8-10-1931, Pas. 1931, I, 247; Vredeg. La Louvière 16-9-1927, J.J.P. 1928, p. 71; Rb. Brussel 1-4-1950, Res. et iura imm., 1950, p. 362.

(24) Rb. Mons 1-12-1925, J.J.P. 1926, p. 263; Vredeg. Luik 17-6-1926, Pas. 1926, III, 148; Rb. Mons 11-1-1927, J.J.P. 1927, p. 267; Vredeg. Elsene 18-2-1927, J.J.P. 1928, p. 179; Vredeg. Brussel 29-9-1927, J.J.P. 1928, p. 69; Vredeg. Charleroi 26-11-1929, J.T. 1929, p. 748 en P.P. 1930, p. 74; Vredeg. Luik 7-10-1930, Jur. Liège 1931, p. 24; Cass. 25-6-1953, Pas. 1953, I, 856; Vredeg. Andenne 17-4-1969, J.J.P. 1964, p. 263.

(25) Vredeg. St. Joost ten Node (zonder datum), J.J.P. 1926, p. 153; Rb. Brussel 8-2-1926, J.T. 1926, p. 374; Cass. 22-4-1926, Pas. 1926, I, 341; Cass. 24-11-1927, Pas. 1928, I, 23; Vredeg. Brugge 12-12-1949, R.W. 1949-50, kol. 1206; Rb. Brussel 14-4-1951 Res. et iura imm. 1951, p. 569.

(26) Rb. Brussel 7-6-1926, J.J.P. 1927, p. 119; Rb. Leuven 12-10-1955, R.W. 1955-56, kol. 851; Cass. 27-10-1960, Pas. 1961, I, 209.

(27) Vredeg. Nijvel 25-1-1926, J.J.P. 1927, p. 117.

(28) Memorie van Toelichting, Pasinomie 1931, p. 115, 116.

(29) Pasinomie 1931, p. 117.

(30) Pasinomie 1931, p. 120, 121.

(31) Pasinomie 1946, p. 982.

(32) Memorie van toelichting Pasinomie 1951, p. 327; Rapport van de Verenigde Commissies van Justitie en Economische Zaken van de Senaat, Pasin. 1951, p. 385.

(33) Pas. 1951, p. 328, 340.

(34) Pasinomie 1951, p. 329.

(35) Verslag Humblet, Pasinomie 1951, p. 351.

(36) Verslag Humblet, Pasinomie 1951, p. 352.

(37) Verslag van de Verenigde Commissies van Justitie en Economische Zaken van de Senaat, Pasinomie 1951, p. 380, 400, 401.

(38) O.c., p. 384, 364-365, 379.

(39) Pasinomie 1951, p. 330.

(40) Memorie van Toelichting; Parlementaire Bescheiden Kamer 1969-70, Wetsvoorstel n° 494-1.

(41) Parlementaire Bescheiden Kamer 1969-70, n° 494-4; Verslag Charpentier, Parlementaire Handelingen Kamer, Vergadering 12-10-1970, p. 11.

(42) Parlementaire Handelingen, Kamer, Vergadering 12-10-1970, p. 11.

(43) Cfr. de discussie in de Senaat, Pasinomie 1951, p. 414 e.v.

(44) R.P.D.B. Complément I, V°, Baux Commerciaux, n° 4, Verslag Humblet, Pasinomie 1951, p. 355; Discussie in de Senaat, Pasinomie 1951, p. 414 e.v.; Vredeg. Zuid-Mechelen 21-5-1954, R.W. 1954-55, kol. 726; Cass. 10-6-1954, R.W. 1954-55, kol. 1049; Vredeg. Luik 23-6-1951, Jur. Liège, 1951-52, p. 115; Vredeg. Antwerpen 21-11-1951, R.W. 1951-52, kol. 617; Rb. Luik 1-3-1968, J.T. 1968, p. 331 en Jur. Liège 1968-69, p. 52; Vredeg. Namen 16-11-1965, Jur. Liège 1966-67, p. 207; Cass. 2-12-1965, Pas. 1966, I, p. 430; Cass. 14-1-1965, Pas. 1965, p. 472 en R.W. 65-66, kol. 344; Rb. Brussel 25-5-1963, J.T. 1963, p. 609; Vredeg. Andenne 19-1-1962, Jur. Liège 1962-63, p. 38; Rb. Antwerpen 14-12-1960, J.T. 1961, p. 136; Vredeg. Brussel 24-6-1961,

J.T. 1961, p. 462; Vredeg. Tienen 17-12-1956, J.J.P. 1957, p. 94; Rb. Mechelen 26-6-1961, R.W. 1961-62, kol. 891; J.T. 1952, p. 280 n° 33; Cass. 3-1-1958, Pas. 1958, I, 456; Rb. Antwerpen 19-3-1957, R.W. 1957-58, kol. 464; Vredeg. Luik 19-4-1956, Jur. Liège 1955-56, p. 255; Vredeg. Luik 29-1-1959, Jur. Liège 1959-60, p. 167.

(45) Rb. Antwerpen 14-12-1960, J.T. 1961, p. 136; Vredeg. St. Joost ten Node 10-4-1959, Res et iura imm. 1959, p. 269.

(46) Brussel 1-6-1959, Pas. 1960, II, 164.

(47) J.J.P. 1955, p. 276; Ann. Not. 1951, p. 216, 217; I. Margrève, Annales de la Fac. Dr. de Liège 1961, p. 523; Cass. 6-3-1968, Pas. 1968, I, 843 en R.W. 1967-68, kol. 1995; Vredeg. Spa 14-12-1951, Jur. Liège 1951-52, p. 140; Vredeg. Luik 21-3-1953, Jur. Liège 1953-54, p. 8; Vredeg. Luik 30-1-1958, Jur. Liège 1958-59, p. 152.

(48) Vredeg. Antwerpen 4-12-1957, J.J.P. 1959, p. 57; Rb. Antwerpen 19-3-1957, R.W. 1957-58, kol. 464.

(49) J.T. 1951, p. 380.

(50) Dall. 1926, L. 260.

(51) J. Carbonier in Rev. Trim. dr. civ. 1955, p. 133; R. Desiry in noot onder Paris 24-6-1959, J.C.P. 1960, n° 11.400; Cass. 22-10-1951, Dall. 1952, I, 37; Grenoble 11-7-1960, Dall. H. 1961, S 58; Paris 6-3-1950, J. 338; Esmein in J.C.P. 1952, D. 1059; Cass. 22-1-1952, Dall. 1952, Dall. 1950, J. 508; Paris 20-1-1954, Dall. 1954, J. 120; Cass. 3-12-1953, Dall. 1954, J. 505 met noot R. Savatier; Paris 17-1-1953, Dall. 1953, S 47; Trib. civ. Seine 7-11-1949, Dall. 1950, J. 30; Trib. civ. Amiens 17-7-1947, Dall. 1947, J. 144; Paris 29-6-1949, Gaz. Pal. 1950, I, J. 17; Caen 27-1-1950, Gaz. Palais 1950, I, J. 340 en 341; Paris 8-5-1950, Gaz. Palais 1950, I, J. 341; Cass. fr. 27-10-1954, Gaz. Pal. 1955, I, Tables V° « Bail », n° 200; Paris 2-10-1958, J.C.P. 1959, n° 10920; Grenoble 4-2-1959, Dall. 1959, J. 185.

(52) J.T. 1956, p. 645, n° 3.

(53) J.T. 1957, p. 217.2.

(54) J.T. 1968, p. 477.

(55) J.J.P. 1968, p. 11.

(56) J. Claurent in noot onder Trib. civ. Amiens 17-7-1949, Dall. 1947, J. 144; J. Archevêque, Gaz. Pal. 1950, I, D. 48.

(57) Fr. Cass. 22-1-1952, Dall. 1952, J. 508; Fr. Cass. 3-12-1953, Dall. 1954, J. 505; Caen 27-1-1950, Gaz. Pal. 1950, I, 340 en 341; Paris 29-4-1950, Gaz. Pal. 1950, I, 340; Fr. Cass. 27-10-1954, Gaz. Pal. 1955, I, Tables V°, Bail n° 200 (mutatis mutandis); Trib. Civ. Seine 7-11-1949, Dall. 1950, J. 30; Paris 2-10-1958, J.C.P. 1959, n° 10.920; Trib. civ. Amiens 17-7-1947, Dall. 1947, J. 144.

(58) Dall. 1954, J. 505.

(59) Amiens 11-12-1952, Pau 17-12-1952, Dall. 1953, S. 47; Paris 29-4-1950 en 8-5-1950, Dall. 1950, J. 399; Cass. 21-5-1954, Gaz. Pal. 1954, II, J. 38, zie ook noot onder dit arrest; Paris 15-12-1962, J.C.P. 1963, n° 13.021 met noot R.; Fr. Cass. 4-11-1960, Dall. 1961, J. 11.

(60) Paris 20-1-1954, Dall. 1954, J. 210; Trib. civ. Lille 3-12-1946, J.C.P. 1947, IV, p. 96; Cass. 23-2-1959, Dall. 1959, S. 61 en de hierbij gevoegde noot; Paris 24-6-1959, J.C.P. 1960, n° 11.400; Fr. Cass. 20-12-1949, Dall. 1950, I, 190; Cass. 22-10-1951, Dall. 1952, I, 37; Trib. civ. Seine 20-3-1950, Dall. 1950, J. 273; Fr. Cass. 3-11-1949, Dall. 1949, J. 601.

(61) J. Archevêque, Gaz. Pal. 1950, I, D. p. 51; R. Meurisse Sirey 1950, I, 61; Rb. Namen 4-6-1928, Jur. Liège 1928, p. 293; Vredeg. Luik 20-12-1920, Jur. Liège 1921, p. 23.

(62) Fuzier-Herman, Code civil annoté, art. 1876, n° 4; R.P. D.B. V° Prêt n° 11; Cass. 29-11-1963, R.W. 1963-64, kol. 2023 en J.T. 1964, p. 293; Kluyskens IV, uitg. 1952, n° 418, Dall.

Dr. civ., V° Prêt, n° 14,25; Jurisclasseur, art. 1874 n° 34 en art. 1875-1879 n° 64.

(63) O.c.

(64) Fr. Cass. 22-2-1897, Dall. per. 1901, J. 75; R. Meurisse, o.c., p. 62; Jurisclasseur, art. 1875-1879, n° 22 en het daar geciteerde vonnis; Vredeg. Nevele 31-10-1939, R.W. 1939-40, kol. 1224; De Page V, n° 127, uitg. 1952.

(65) Encycl. Dall. Dr. civ. V° Prêt, n° 135; Fuzier-Herman, o.c., art. 1886 n° 1 en 2; De Page, o.c., n° 127; Jurisclasseur, art. 1880-1887, n° 39 tot 43.

(66) Fuzier-Herman, o.c. art. 1876, n° 1; De Page, V, o.c., n° 119 en IV, n° 485; R.P.D.B. Complément I, V° Bail en général, n° 25; Kluyskens, o.c., n° 418; R.P.D.B., V° Prêt n° 11, 24; Encycl. Dall. o.c., n° 24, Les Nouvelles VI, 1 n° 42.

(67) Trib. civ. Seine 11-10-1957, Gaz. Pal. 1957, II, Rec. Som. p. 39; Vredeg. Enghien 5-9-1942, J.J.P. 1940-41, p. 413; Cass. 22-2-1962, Pas. 1962, I, p. 712; Cass. 25-10-1945, R.P.N. 1947, 71 art. 1709 B.W., Dekkers II, n° 950, 955; De Page IV, uitg. 1951, n° 482.2°.

(68) Dekkers II, n° 957; Rb. Verviers 13-2-1929, Rev. Not. 1929, p. 713; Rb. Brussel 25-5-1963, J.T. 1963, p. 609; Ann. Not. 1951, p. 217.

(69) Fr. Cass. 20-11-1949, Dall. 1950, J. 190; Trib. civ. Seine 20-11-1950, Dall. 1950, J. 273; Fr. Cass. 3-11-1949, Dall. 1949, J. 601; Hrb. Brussel 26-4-1951, J.C.B. 1951, p. 322; Vredeg. Beringen 5-6-1957, T.N. 1959, p. 226; Paris 20-1-1954, Dall. 1954, J. 210; Vredeg. Brussel 26-5-1950, Res et iura imm. 1950, p. 351.

(70) Rapport der verenigde Commissies van Justitie en van Economische Zaken van de Senaat, Pasinomie 1951, p. 380; Vredeg. Schaerbeek 18-4-1952, J.J.P., p. 132.

(71) R.P.D.B. Complément I, Baux Commerciaux n° 27, Verslag Humblet, Pasinomie 1951, p. 355; Cass. 27-9-1963, Pas. 1963, I, 96; Vredeg. Louveigné 21-11-1957, J.T. 1960, p. 385 n° 4 van titel « occupation précaire »; Kluyskens, o.c., n° 253 bis; Reyntens et Van Reepingen « Précis de la Propriété Commerciale », p. 92; Paternostre W., Baux Commerciaux et protection du Fonds de Commerce, p. 104.

(72) Vredeg. Nieuwpoort 16-1-1952, R.W. 1952-53, kol. 975; Vredeg. Luik 17-12-1959, Jur. Liège 1959-60, p. 198.

(73) O.c.

(74) J. Archevêque, o.c., voorbereidende werken van genoemd dekreet, Dall. 1953, L. 393.

(75) Fr. Cass. 8-11-1954, Gaz. Pal. 1955, I, J. p. 88.

(76) Fr. Cass. 23-2-1959, Dall. 1959, S. 61.

(77) Dekreet n° 53-960 van 30-9-1953, art. 9, Dall. 1953, L. 393; Art. 5 Wet 30 juli 1926 en de voorbereidende werken in Dall. 1926, L. 274. Zie in dit verband ook Paris 20-2-1970, J.C.P. 1970, n° 16595.

(78) J.T. 1968, p. 477.

(79) Zie hierover ook noot P.L. onder Paris 15-12-1962, J.C.P. 1963, n° 13.021.

(80) R.P.D.B. V° « Possession » n° 5, no 41.

(81) Vergelijk Verslag Humblet, Pasinomie 1951, p. 351.

(82) Verslag Humblet, Pasinomie 1951, p. 356, e.v.; Zie ook de vereisten voor de enigszins analoge situatie in art. 3, 5° voorzien.

(83) Verklaring van de heer Debaix tijdens de discussie in de Senaat, Pasinomie 1951, p. 415.

(84) O.c.

(85) Paris 29-4-1950 en 8-5-1950, Dall. 1950, J. 399 en Gaz. Pal. 1950, I, 340; Paris 2-10-1958, J.C.P. 1959, n° 10920; Trib. civ. Seine 7-11-1949, Dall. 1950, J. 30.

RECHTSPRAAK

Rechtspraak inzake verkeer.

HOF VAN CASSATIE

2e Komer. — 9 november 1970.

Voorzitter-verslaggever: Baron Richard.

Eerste-advocaat-generaal: M. Mahaux.

Verkeer. — Evenwijdige files. — Omrijden van stilstaan-de hindernis.

De bepaling van artikel 12-1, lid 3 van het wegverkeers-reglement volgens welke, wanneer het verkeer in evenwijdige files gebeurt, de bestuurder die van file wil veranderen, de normale gang van de andere bestuurders niet beletten noch verhinderen mag, is in algemene

termen opgesteld. Bij gebrek aan elk onderscheid, is zij van toepassing, ongeacht de reden waarom de bestuurder van file wil veranderen.

Smets t./Herzet e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 25 april 1969 gewezen door het Hof van beroep te Luik;

A. In zover de voorziening van eiser, beklaagde, gericht is.

1. tegen de beslissing op de strafvordering tegen ver-weerder Herzet:

Overwegende dat eiser niet bevoegd is om zich in cas-satie te voorzien tegen deze beslissing:

Dat de voorziening niet ontvankelijk is;

2. tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvordering ingesteld tegen eiser:

a) door verweerder Herzet:

Overwegende dat het arrest er zich toe beperkt aan deze verweerder een provisionele vergoeding toe te kennen en voor het overige een onderzoeksmaatregel te bevelen;

Dat deze beslissing geen eindbeslissing is in de zin van artikel 416 van het Wetboek van strafvordering en geen uitspraak doet over een bevoegdheidsgeschil;

Dat de voorziening voorbarig en, derhalve, niet ontvankelijk is;

b) door verweerder François:

Overwegende dat eiser regelmatig van zijn voorziening afstand heeft gedaan;

B. In zover de voorziening van eiser, beklagde, gericht is tegen de beslissingen op de tegen hem ingestelde strafvordering en burgerlijke rechtsvordering van de naamloze vennootschap Vacuum cleaner, verweester, en in zover de voorziening van eiser, burgerlijke partij, gericht is tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvordering ingesteld door hem tegen Herzet, verweerder:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 418, 420 van het Strafwetboek, 12-1 (koninklijk besluit van 30 april 1963, artikel 4), 17 (koninklijk besluit van 30 april 1963, artikel 5), 19, eerste lid. 21-2 (koninklijk besluit van 30 april 1963, artikel 8) en 27-1 (koninklijk besluit van 30 april 1963, artikel 14) van het Wegverkeersreglement, voor zoveel als nodig 12-1, 17, 19 eerste lid, 21-2 en 27-1 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, 1382-1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3, 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de vooraangaande titel van het Wetboek van strafvordering en 97 van de Grondwet,

doordat, om te beslissen dat eiser en niet verweerder Herzet strafrechtelijk verantwoordelijk is voor de aanrijding die plaats had op de Louizalaan te Brussel tussen de voertuigen die zij respectievelijk besturen en het voertuig bestuurd door verweerder François, om eiser te veroordelen tot de betaling van de schadevergoeding aan der verweerders Herzet, François en Vacuum cleaner en de correctionele rechtbank onbevoegd te verklaren om kennis te nemen van de burgerlijke vordering van eiser tegen verweerder Herzet, het bestreden arrest stelt « dat de botsing tussen het voertuig van François komende uit de richting van het bos en da van Herzet die van de stad kwam, hierin zijn oorzaak vindt dat laatstgenoemd voertuig pas daarvoor rechts vooraan werd aangereden door de linkerflank van de personenwagen bestuurd door beklagde Smets, die daar hij zag dat de doorgang op de door hem gevolgde rechtse rijstrook in de richting van het bos belemmerd was door de tot stilstand gebrachte vrachtwagen van de Heer De Smet. deze is omgereden, de linkse rijstrook is opgereden, waar het verkeer in evenwijdige files gebeurde juist op het ogenblik wanneer de wagen bestuurd door Herzet kwam opdagen; ... dat beklagde Smets, alvorens te overwegen van file te veranderen, zich ervan moest vergewissen dat hij hierdoor de normale gang van de andere bestuurders niet zou beletten, noch hinderen; dat hij, door zijn verklaring Herzet niet te hebben gezien, impliciet erkent deze verplichting niet te zijn nagekomen, wat hem door artikel 12 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer ten strengste werd opgelegd; ... dat hierin de fout ligt die bestaat in het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg bedoeld in de telastlegging tegen Smets, beklagde;

dat dergelijke fout vaststaat, al heeft beklagde nu al dan niet gestopt gedurende een tijd of al heeft hij zijn knipperlicht gebruikt alvorens de linkerstrook, beschouwd

vanuit de door hem gevolgde richting, op te rijden; ... dat ten laste van beklagde Herzet geen enkele fout in oorzakelijk verband met het ongeval bewezen is ».

terwijl, daar de doorgang op een van beide rijstroken in de richting gevolgd door eiser en verweerder Herzet belemmerd was, de rechter niet heeft kunnen beschouwen, zonder artikel 12-1 van het Wegverkeersbesluit en van hetzelfde artikel van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 te schenden, dat het verkeer in evenwijdige files gebeurde, noch wettelijk beslissen, op grond van deze naar recht verkeerde beoordeling, dat eiser aansprakelijk was voor het ongeval en dat geen enkele fout verweerder Herzet kon aangerekend worden (schending van alle voornoemde bepalingen),

en terwijl noch de hierboven vermelde gronden van het arrest noch enig andere grond, een regelmatig of passend antwoord geeft op de conclusie waarin eiser betoogde « dat vaststaat en niet bestreden wordt dat een door een zekere Desmet bestuurde vrachtauto, die stil stond op enkele afstand van het uiteinde van de tunnel, een passieve rol heeft gespeeld bij het betwiste ongeval zonder dat zijn bestuurder enige aansprakelijkheid kan worden aangerekend; dat nochtans de aanwezigheid van die vrachtwagen een beslissende rol heeft gespeeld bij het zich voordoen van het ongeval; ... dat vaststaat dat genoemde vrachtwagen door zijn bestuurder tot stilstand werd gebracht op enkele afstand van de uitrit van de tunnel wegens het vallen van een kist behorende tot de lading, zodat, zoals aangetoond wordt door de situatieschets van de politie, de doorgang van de eerste der beide rijstroken voorbehouden voor het verkeer komende uit de tunnel in de richting van Terkamerenbos door die vrachtwagens was belemmerd; ... dat om verder te rijden, eiser in conclusie die rechts hield, dit is zijn regelmatige plaats op de rijbaan, noodzakelijkerwijs om de vrachtauto moest rijden en uitwijken naar de tweede rijstrook die voorbehouden is voor de weggebruikers die naar Terkamerenbos rijden; ... dat concludent slechts dan zou kunnen verweten worden te zijn verder gereden en een stilstaande hindernis langs te zijn gegaan — deze trouwens zichtbaar voor alle weggebruikers indien hij deze aldus zou zijn omgereden dat de andere weggebruikers in dwaling zouden zijn geraakt of dat noodzakelijkerwijs een aanrijding zou zijn teweeggebracht met een andere weggebruiker die, bij voorbeeld, te zijner hoogte reed »; ten aanzien van die conclusie en met het oog op de mogelijkheid om de wettelijkheid van zijn beslissing te kunnen nagaan de rechter zonder dubbelzinnigheid, nadere bepaling diende te geven, wat hij niet heeft gedaan, van de aard van de hindernis veroorzaakt door de stilstaande vrachtwagen die de doorgang belemmerde op een der beide rijstroken (schending van artikel 97 van de Grondwet en voor zoveel als nodig van de artikelen 12-1 van het wegverkeersbesluit en 12-1 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968) :

Overwegende dat het arrest stelt, zonder dat kritiek wordt uitgebracht op de materialiteit van deze vaststellingen, dat eiser, om een vrachtwagen om te rijden die stil stond op de eveneens door hem gevolgde rechterstrook van de rijbaan, op de linkerstrook is gereden juist op het ogenblik dat in dezelfde richting de wagen opdaagde van verweerder Herzet, die hij beweert niet te hebben gezien en waarvan hij het gedeelte rechts vooraan met de linkerflank van zijn wagen is aanbotst;

Overwegende dat het arrest, door aldus vast te stellen dat eiser op de linkse rijstrook was gereden juist op het ogenblik waar in dezelfde richting de wagen bestuurd door verweerder Herzet kwam aangereden en dat hij die wagen niet had zien aankomen, wijst op het dubbel gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg wat een onvoor-

zichtigheid inhoudt die de beslissing op de strafvordering wettelijk verantwoordt;

Dat hieruit volgt dat het middel, in zover het gericht is tegen deze beslissing, slechts kritiek uitbrengt op gronden die de wettelijkheid ervan niet beïnvloeden en, derhalve, niet ontvankelijk is wegens het ontbreken van belang;

Overwegende, voor het overige, dat het arrest, door te vermelden dat eiser op de linkerstrook van de rijbaan is gereden « waar het verkeer in evenwijdige files gebeurde », het bestaan vaststelt van een verkeer in evenwijdige files op de plaats waar eiser op die rijstrook is beginnen te rijden;

Overwegende dat de bepaling van artikel 12-1, lid 3, van het wegverkeersreglement volgens welke, wanneer het verkeer in evenwijdige files gebeurt, de bestuurder die van file wil veranderen, de normale gang van de andere bestuurders niet beletten noch verhinderen mag, in algemene termen is opgesteld; dat bij gebrek aan elk onderscheid, zij van toepassing is afgezien van de reden waarom de bestuurder van file wil veranderen;

Dat derhalve het arrest de aard niet moest vermelden van de hindernis die eiser ertoe gebracht had op de linkerstrook te rijden;

Dat hieruit volgt dat het middel, in zover het is gericht tegen de beslissingen op de burgerlijke rechtsvorderingen, naar recht faalt;

En overwegende dat, met betrekking tot de beslissing op de strafvordering ingesteld tegen eiser, de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen,

Decreteert de afstand van de voorziening ingesteld door eiser als beklagde, tegen de beschikkingen van het arrest, uitspraak doende op de burgerlijke rechtsvorderingen ingesteld tegen hem door verweerder François;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT. — Het is bijna algemeen aanvaard, dat het omrijden van een stilstaande hindernis geen manoeuvre uitmaakt wanneer dit omrijden geleidelijk aan gebeurt en de weggebruiker niet uiterst rechts blijft tot op het laatste ogenblik om dan plots naar links uit te wijken. De automobilist die zulke « omrijdende » weggebruiker inhaalt en ermee in botsing komt wanneer hij naar links komt, wordt aansprakelijk geacht. Hij moet voorzien dat de voorganger naar links zal uitwijken.

Heel anders is het gesteld wanneer het verkeer gebeurt in evenwijdige files. Het hof van cassatie stelt zeer terecht vast dat artikel 12-1 lid 3 van het verkeersreglement in algemene termen is opgesteld. De weggebruiker die van file wil veranderen mag de normale gang van de andere bestuurders niet beletten noch verhinderen, afgezien van de reden waarom hij van file verandert. Wanneer een hindernis de weggebruiker verplicht van file te veranderen, moet hij de weggebruikers van de andere file laten voorgaan en gebeurlijk halt houden achter de hindernis tot de weg voor hem vrij is.

H. Persoons.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 23 november 1970.

Voorzitter-verslaggever : M. Trousse.
Advocaat-generaal : M. Dumon.

Verkeer. — Voorrang. — Beperkte zichtbaarheid. — Onvoorzien hindernis.

Artikel 18 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, dat de verplichtingen bepaalt van de bestuurder die bij het oprijden van een openbare weg doorgang moet verlenen aan ieder op deze weg rijdende bestuurder, staat hem nochtans toe verder te rijden indien hij zulks, gelet op de plaats, de verwijdering en de snelheid van de andere bestuurders, kan doen zonder gevaar voor ongevallen. Hieruit volgt dat, wanneer geen enkele bestuurder op de voorrangsweg in het zicht is, de voorranggever voorzichtig de weg mag oprijden, gelet op een normaal verkeer, inzonderheid wegens de plaatsgesteldheid. De fout van de voorranghebbende welke van die aard is dat zij elke normale verwachting kan verijdelen, kan de voorranggever vrijstellen van de verplichtingen die uit de voorrangregel voortvloeien.

Lemaire t./ Van Mossevelde e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 17 december 1969 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Aarlen;

I. In zover de voorzieningen tegen de beslissing op de strafvordering gericht zijn:

1) door Joseph Lemaire, beklagde:

Overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

2) door Jean Lemaire, burgerlijk aansprakelijke partij:

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, niet blijkt dat eisers voorziening aan het openbaar ministerie betekend is; dat zij derhalve niet ontvankelijk is;

II. In zover de voorzieningen gericht zijn tegen de beslissing op de strafvordering tegen de verweerder Van Mossevelde, beklagde, en tegen de beslissing op de rechtsvordering van het openbaar ministerie tegen de verweerder Hicorne, burgerlijk aansprakelijke partij:

Overwegende dat de eisers niet bevoegd zijn om cassatieberoep in te stellen tegen deze beslissingen;

III. In zover de voorzieningen gericht zijn tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvorderingen van de eisers tegen de verweerders Van Mossevelde en Hicorne en tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvorderingen van de verweerders Hicorne en de naamloze vennootschap Algemene Verzekeringen tegen de eisers:

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 16, inzonderheid 16-2 a, en 18 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, 1382, 1383 van het Burgerlijke Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, na de eerste eiser te hebben veroordeeld wegens onopzettelijke slagen en verwondingen en wegens overtreding van de artikelen 7-2, 15-1 en 27-1 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en mevrouw Van Mossevelde te hebben vrijgesproken van de telastleggingen van onopzettelijke slagen en verwondingen en overtreding van de artikelen 15-1, 16-2, a, en 25, 2°, van voornoemd reglement, de gehele aan-

sprakelijkheid voor het ongeval doet rusten op de eerste eiser, die het hoofdelijk veroordeelt, met de tweede verweerder, om bepaalde bedragen als schadevergoeding aan de verweerders te betalen ofschoon het de rechtbank onbevoegd verklaart om kennis te nemen van de burgerlijke rechtsvordering van de eisers tegen de echtgenoten Van Mossevelde - Hicorne, met name op grond dat op het kruispunt waar het ongeval zich heeft voorgedaan, de voorranggever geen uitzicht heeft op het links van hem gelegen deel van de hoofdweg tenzij hij deze oprijdt; dat Mevrouw Van Mossevelde, na vóór het signaal 26 te hebben gestopt, langzaam de hoofdweg is opgereden en gestopt heeft zodra zij Joseph Lemaire heeft zien aankomen, die volgens eigen bekentenis sneller reed dan 30 kilometer per uur, het toegestane maximum, en dat het ongeval enkel te wijten is aan de overdreven snelheid van de wagen van Joseph Lemaire, die, bekend, als hij was, met het gevaar van dit kruispunt daar hij in de nabijheid woont, het aangebrachte signaal had moeten in acht nemen en de bijzondere voorzichtigheid opgelegd bij artikel 15-1 van het wegverkeersreglement, had moeten betrachten,

terwijl, wanneer de bestuurder, verplicht doorgang te verlenen aan de gebruiker van de weg die hij nadert, niet kan uitmaken, wegens de gesteldheid van de plaats, of er een bestuurder op deze weg aanwezig is, tenzij hij zelf die weg oprijdt, hij zich daarop mag begeven, doch slechts in zover zulks strikt noodzakelijk is en met de nodige voorzichtigheid om elk gevaar voor ongeval te kunnen vermijden gelet op de plaats, de verwijdering en de snelheid van de andere bestuurder; in het onderhavige geval het bestreden vonnis niet vaststelt dat het opdagen van de voorranghebbende weggebruiker met een hogere snelheid dan het toegestane maximum voor Mevrouw Van Mossevelde, voorranggever, een onvoorzienbare gebeurtenis was, zodat dit vonnis geen wettelijke rechtvaardiging geeft voor zijn beslissing waarbij de gehele aansprakelijkheid voor het ongeval ten laste gelegd wordt van de voorranghebbende bestuurder;

Overwegende dat voornoemd artikel 18, dat de verplichtingen bepaalt van de bestuurder die bij het oprijden van een openbare weg doorgang moet verlenen aan iedere op deze weg rijdende bestuurder, hem nochtans toestaat verder te rijden indien hij zulks, gelet op de plaats, de verwijdering en de snelheid van de andere bestuurders, kan doen zonder gevaar voor ongevallen; dat hieruit volgt dat, wanneer geen enkele bestuurder op de voorrangsweg in het zicht is, de voorranggever voorzichtig de weg mag oprijden, gelet op een normaal verkeer, inzonderheid wegens de plaatsgesteldheid; dat de fout van de voorranghebbende welke van die aard is dat zij elke normale verwachting kan verijdelen, de voorranger kan vrijstellen van de verplichtingen die uit de voorrangregel voortvloeien;

Overwegende dat het vonnis stelt, zoals het middel eraan herinnert, « dat op het kruispunt waar het ongeval zich heeft voorgedaan, de voorranggever geen uitzicht heeft op het links van hem gelegen deel van de openbare weg tenzij hij deze oprijdt; dat de beklaagde, thans verweester, na voor het signaal 26 te hebben gestopt, langzaam de hoofdweg is opgereden en gestopt heeft zodra zij Joseph Lemaire, thans eiser, heeft zien aankomen, die volgens eigen bekentenis sneller reed dan 30 kilometer, het maximum op deze plaats toegestaan door een regelmatig teken », alsmede dat deze snelheid overdreven was gelet op de gevaarlijkheid van dit kruispunt;

Overwegende dat het vonnis uit deze vaststellingen wettelijk heeft kunnen afleiden enerzijds dat verweester de in het middel aangehaalde bepalingen van het wegverkeersreglement niet had geschonden en anderzijds dat alleen de gedraging van de eiser Joseph Lemaire, die overigens bekend was met de gevaarlijkheid van het kruis-

punt, de oorzaak was van het ongeval en het derhalve de hele aansprakelijkheid voor het ongeval op laatstgenoemde heeft kunnen doen rusten, hoewel deze voorrang had, zonder bovendien te moeten vaststellen dat het opdagen van de voorranghebbende met een hogere snelheid dan het toegestane maximum voor de verweester Van Mossevelde, voorranggever, een onvoorzienbare gebeurtenis was;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Verwijzen

Om die redenen,

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

NOOT. — Artikel 18 van het verkeersreglement bepaalt dat de voorranggever de hoofdweg mag oprijden wanneer geen enkele bestuurder op de voorrangsweg in het zicht is. Hij moet het voorzichtig doen, gelet op het normaal verkeer, inzonderheid wegens de plaatsgesteldheid. De voorranggerechtigde kan door zijn fout « de normale verwachting van de voorranggever verschalken » en hem vrijstellen van iedere fout (zie Cass., 26 oktober 1970).

De voorranggever heeft terzake halt gehouden vóór het signaal nr. 26 en is dan voorzichtig de weg opgereden. Zodra hij de voorranghebbende heeft opgemerkt, heeft hij gestopt. De voorranggerechtigde reed te snel en werd aansprakelijk gesteld.

Herhaalde malen heeft het Hof reeds beslist dat de voorranggever het recht heeft de hoofdweg op te rijden voor zover dit nodig is om een zicht hierop te hebben (Cass., 25 januari 1967, Pas., 1967, I, 642; Cass., 27 maart 1961, Pas., 1961, I, 827). Hij moet echter dadelijk stoppen wanneer een voorranghebbende opdaagt (Cass., 9 april 1962, Pas., 1962, I, 887).

Deze opvatting wordt door dit arrest nogmaals bevestigd.

H. Persoons.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 12 oktober 1970.

Voorzitter: M. de Waersegger.

Raadsheer-verslaggever: Baron Richard.

Advocaat-generaal: M. Colard.

Verkeer. — Inhaalmaneuver. — Kruispunt.

Het bij artikel 22-2-b van het wegverkeersbesluit gesteld verbod om links in te halen bij het oversteken van een kruispunt, sluit het verbod in om bij het naderen van een kruispunt een inhaling te ondernemen die niet kan worden beëindigd alvorens men over het kruispunt gereden is.

Breda t./ Henriët e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 27 mei 1970 gewezen door de Correctionele Rechtbank te Bergen, rechtdoende in hoger beroep en na verwijzing;

Gelet op het arrest van het Hof van 5 januari 1970;

I. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering, ingesteld tegen de verweerder Henriët, medebeklaagde, en de verweester naamloze vennootschap Interbeton, burgerrechtelijk aansprakelijke partij voor laatstgenoemde;

Overwegende dat eiser niet bevoegd is om zich in cassatie te voorzien tegen deze beslissing;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvorderingen van eiser en tegen eiser :

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, en 17, 18, 22-2 en 25-2 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, doordat het bestreden vonnis, na te hebben vastgesteld dat « wat ook de verkeersgedraging van de gedagvaarde Henriët tegenover de bestuurder van een rijwiel met hulpmotor, Breda, laatstgenoemde niet gerechtigd was om, zoals hij heeft gedaan, hem bij het naderen van een kruispunt links in te halen, zonder mogelijkheid om op de rechterkant van de weg te komen alvorens het kruispunt te bereiken », heeft geoordeeld dat de werkelijke oorzaak van de botsing te vinden is in de ongeoorloofde inhaling uitgevoerd door de bestuurder van een rijwiel met hulpmotor Breda,

terwijl de door Breda uitgevoerde inhaling niet ongeoorloofd is, aangezien zij uitgevoerd is aan deze kant van het kruispunt, zoals blijkt uit de situatieschets, en terwijl, wanneer het maneuver van de bestuurder die links afslaat, niet uitgevoerd wordt op de wijze als voorgeschreven in artikel 25-2 en 3, de onder deze omstandigheden uitgevoerde beweging onder toepassing valt van de artikelen 17 en 18 van het wegverkeersbesluit, met dien verstande dat de bestuurder verplicht is, tijdens zijn maneuver, doorgang te verlenen aan de bestuurder die hem links zou inhalen, zelfs met overtreding van artikel 21-1, lid 2, van hetzelfde besluit :

Overwegende dat, blijkens de vaststellingen van het vonnis, de verweerder Henriët een vrachtwagen bestuurde van de verweerster de naamloze vennootschap Interbeton, op een rijbaan reed waar hij geen voorrang had en, na zijn linker richtingslicht te hebben in werking gesteld, hij zijwaarts afsloeg, zonder zich op de plaats te bevinden die vereist is bij artikel 25-2-d-1° van het wegverkeersbesluit, naar een links van hem gelegen werkplaats op het ogenblik dat de eiser, bestuurder van een rijwiel met hulpmotor, hem links inhaalde, zonder mogelijkheid om terug op de rechterkant van de rijbaan te komen alvorens het kruispunt te bereiken dat gevormd werd door genoemde rijbaan en een rechtsgelegen zijweg ; dat de botsing van de bestuurder van een rijwiel met hulpmotor met de vrachtwagen de val en verwonding van voormelde bestuurder veroorzaakte ongeveer ter hoogte van de zijweg ;

Overwegende dat, na er te hebben op gewezen dat, indien, zoals de verweerder Henriët het beweerde, de aanwezigheid van een op de linkerkant van de rijbaan stationnerend voertuig hem belette zich te verwijderen van de andere kant van de rijbaan om tussen dit voertuig en de door hem bestuurde vrachtwagen een voldoende afstand te laten voor elk voertuig dat uit de tegengestelde richting kon aangereden komen, met name uit de zijweg, hij slechts een maneuver mocht uitvoeren dat viel onder de voorschriften van de artikelen 17 en 18 van het wegverkeersbesluit en hij derhalve het zelfs onregelmatige doorrijden van eiser niet mocht hinderen, het vonnis enerzijds stelt dat laatstgenoemde artikel 22, 2-b van het wegverkeersbesluit heeft overtreden en anderzijds de straf bevestigt die tegen de verweerder Henriët is uitgesproken, wegens overtreding van artikel 25-2-a en d-1° van dit besluit ;

Dat, rechtdoende op de burgerlijke rechtsvorderingen ingesteld enerzijds door de verweerster de naamloze vennootschap Interbeton tegen eiser en anderzijds door laatstgenoemde tegen de verweerders, het beslist dat de werkelijke oorzaak van het ongeval te vinden is in de ongeoorloofde inhaling uitgevoerd door eiser en dat aldus geen enkele overtreding van de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek, « tot diens lichamelijk nadeel », bewezen is tegen de verweerder Henriët en dientengevolge de burgerlijke rechtsvordering van eiser tegen de verweerders

ongegrond verklaart en hem veroordeelt om aan de verweerster de naamloze vennootschap Interbeton schadevergoeding te betalen ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat het bij artikel 22-2-b van het wegverkeersbesluit gesteld verbod om links in te halen bij het oversteken van een kruispunt, het verbod insluit om bij het naderen van een kruispunt een inhaling te ondernemen die niet kan worden beëindigd alvorens men over het kruispunt gereden is ;

Overwegende dat, na er te hebben op gewezen dat de botsing zich heeft voorgedaan « ongeveer ter hoogte van de zijweg die rechts uitliep op de rijbaan waar de voertuigen reden, terwijl eiser, bestuurder van een rijwiel met hulpmotor, voor wie het niet mogelijk was om op de rechterkant van de rijbaan te komen alvorens het kruispunt te bereiken, de naar links afslaande vrachtwagen van de verweerder Henriët, inhaalde langs de linkerkant, het vonnis wettelijk heeft beslist dat eiser de voornoemde wettelijke bepaling heeft overtreden ;

Dat het eerste onderdeel van het middel naar recht faalt ;

Wat het tweede onderdeel betreft ;

Overwegende dat, na te hebben vastgesteld dat verweerder het bepaalde bij artikel 25-2-a en d 1° van het wegverkeersbesluit had overtreden, de rechter niet wettelijk heeft kunnen beslissen dat de werkelijke oorzaak van het ongeval alleen te vinden was in de ongeoorloofde inhaling uitgevoerd door eiser ;

Overwegende dat deze inhaling immers niet insluit dat het ongeval zich zou hebben voorgedaan zonder de fout die de verweerder Henriët heeft begaan ; dat het vonnis derhalve daaruit niet heeft kunnen afleiden, zonder in tegenstrijdigheid te vervallen, dat deze fout niet in oorzakelijk verband staat met het ongeval en dat de enige oorzaak van dit ongeval te vinden is in de overtreding van artikel 22-2-b van het wegverkeersbesluit door eiser ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis, doch slechts in zover het uitspraak doet op de burgerlijke rechtsvorderingen en behalve in zover het beslist dat eiser een fout heeft begaan die in oorzakelijk verband staat met het ongeval ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt de eiser Breda in de helft van de kosten en de verweerders in de overige kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Nijvel, zitting houdende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 26 oktober 1970.

Voorzitter : M. de Waersegger.

Raadsheer-verslaggever : M. Trousse.

Advocaat-generaal : M. Delange.

Verkeer. — Voorrang. — Fout van voorrang-gerechtigde.

Zo de voorrang aan geen enkele voorwaarde is verbonden en dientengevolge de verplichting om doorgang te verlenen algemeen is en zonder verband met de inachtneming van de voorschriften van het wegverkeersbesluit door de voorranghebbende bestuurder, onderstelt deze verplichting nochtans dat de aankomst van de voor-

rang-gerechtigde kan worden bemerkt. Wanneer de voorrang-gerechtigde niet in het zicht is wegens zijn verwijdering, beschikt de voorranggever over geen andere mogelijkheid dan zijn weg te vervolgen, gelet op een normaal verkeer op de hoofdweg, met inachtneming van de plaatsgesteldheid. De fout van de voorrang-gerechtigde die van die aard is dat zij elke normale verwachting verschalkt, kan de voorranggever ontslaan van de verplichtingen die uit de voorrangsregel voortvloeien.

Ranoché t./Gilles e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 24 juni 1970 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

1. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering:

Overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen in acht genomen zijn en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

2. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvorderingen:

Over het middel afgeleid uit de schending van artikelen 17 en 18 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, 1382 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na het ten laste van eiser gelegde onopzettelijk doden bewezen te hebben verklaard de getroffen, de fietser Petitjean, van alle aansprakelijkheid in het bedoelde ongeval ontslaat, op grond dat deze, alvorens de rijweg over te steken, gestopt heeft en goed uitgekeken heeft alvorens zich opnieuw in gang te zetten; dat op dit ogenblik eisers auto nog niet zichtbaar was dat in de onderstelling dat hij niet voortdurend naar de rechterkant heeft gekeken, zulks hem niet kan worden verweten, daar hij zelf slechts een twaalf meter te lopen had alvorens in de « rue du peuple » te geraken, zodat hij terecht kon menen dat hij dit kleine traject zou hebben doorlopen alvorens een eventuele automobilist, die nog verborgen was door de bocht van de « rue Dufuisseaux », het kruispunt zou kunnen bereiken; dat hem evenmin in geval hij tijdens zijn traject de auto van beklaagde uit de bocht had zien komen, als grief kan worden aangerekend diens snelheid, welke op zulke plaats ongelofbaar was, te hebben onderschat, of te hebben gemeend dat eiser zijn vaart zou verminderen bij het naderen van een kruispunt waarop oversteekplaatsen voor voetgangers zich bevonden en dat beschermd was door oranje knipperlichten,

terwijl de bij artikel 17 van het wegverkeersbesluit opgelegde verplichting voor de bestuurder die een manoeuver, zoals het oversteken van de weg, wil uitvoeren, doorgang te verlenen aan de andere bestuurders, algemeen is en geen verband houdt met de inachtneming van de voorschriften van het wegverkeersbesluit door de andere bestuurders, in zover hun plots opkomen niet onvoorzienbaar is; het bestreden arrest weliswaar beslist dat eiser zich niet gedragen heeft naar de voorschriften van het wegverkeersbesluit of naar de algemene plicht van voorzichtigheid die op elke weggebruiker rust, maar niet vaststelt dat de fietser Petitjean zijn plotse opkomst niet kon voorzien en het derhalve geen wettelijke rechtvaardiging brengt voor zijn beslissing om deze fietser te ontslaan van alle aansprakelijkheid voor het bedoelde ongeval:

Overwegende dat zo de voorrang aan geen enkele voorwaarde is verbonden en diensgevolge de verplichting om doorgang te verlenen algemeen is en zonder verband

met de inachtneming van de voorschriften van het wegverkeersbesluit door de voorranghebbende bestuurder, deze verplichting nochtans onderstelt dat de aankomst van de voorranggerechtigde kan worden bemerkt; dat wanneer de voorrang-gerechtigde niet in het zicht is wegens zijn verwijdering, de voorranggever over geen andere mogelijkheid beschikt dan zijn weg te vervolgen, gelet op een normaal verkeer op de hoofdweg, met inachtneming van de plaatsgesteldheid; dat de fout van de voorranggerechtigde die van die aard is dat zij elke normale verwachting verschalkt, de voorranggever kan ontslaan van de verplichtingen die uit de voorrangsregel voortvloeien;

Overwegende dat uit de redenen waaraan het middel herinnert en uit de onbestreden redenen van het arrest volgt dat het hof van beroep heeft overwogen dat de getroffen Petitjean, die zijn weg vervolgd heeft na uitgekeken te hebben op de weg en terwijl eiser niet in zicht was, « terecht kon menen dat hij dit kleine traject (het oversteken van de weg) zou hebben beëindigd, alvorens een eventuele automobilist, die nog verborgen was door de bocht van de « rue Dufuisseaux », gelegen op ongeveer tachtig of honderd meter afstand, het kruispunt zou kunnen bereiken » en dat in elk geval « hem niet als een grief zou worden aangerekend de snelheid van deze automobilist, welke op zulke plaats niet geloofwaardig was, te hebben onderschat, of redelijkerwijze te hebben gemeend dat de beklaagde (thans eiser) zijn vaart zou verminderen bij het naderen van een kruispunt met doorgangen voor voetgangers en met oranje knipperlichten »;

Dat uit deze redenen duidelijk mag worden afgeleid dat, volgens de beoordeling van het hof van beroep, de « ongelooflijk vermetele gedraging » van eiser en diens plots opkomen de redelijke verwachtingen van de getroffen hebben verschalkt en dus onvoorzienbaar waren;

Dat het arrest aldus een wettelijke rechtvaardiging heeft gegeven voor zijn beslissing om de getroffen van elke aansprakelijkheid in het ongeval te ontslaan;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT. — Herhaaldelijk heeft het hof van cassatie beslist dat de voorrang aan geen enkele voorwaarde is verbonden. Even dikwijls echter werd er op gewezen dat de voorranggerechtigde bestuurder niet ontheven is van de verplichting de bepalingen van het verkeersreglement na te leven o.m. om rechts te rijden (art.12) en de bocht naar rechts of naar links overeenkomstig art. 25 te nemen.

De feitenrechter mag immers uit de feiten afleiden dat de foutieve handelwijze van de voorranggerechtigde bestuurder de « redelijke verwachtingen van de andere weggebruiker » heeft verschalkt (Cass., 2 maart 1964, Pas., 1964, I, 695).

H. P.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 22 december 1970.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. de Vreese.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Advocaat: Mr. Dinet.

Verkeer. — Art. 38, 3° wegverkeersreglement. — Lijkstoet.

Het door art. 38, 3e wegverkeersreglement opgelegde verbod door een lijkstoet te breken is niet toepasselijk wanneer een bestuurder, hoewel de lijkwagen volgende, op een kruispunt handelt alsof hij geen deel van de lijkstoet uitmaakt zodanig dat de andere weggebruikers niet kunnen gissen dat de door deze persoon bestuurde wagen tot een lijkstoet behoort.

Stevens t./ Van Cauwenbergh e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 14 april 1970 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

I. Wat betreft de voorziening van eiser als beklaagde:

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel 38, 3°, van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer,

doordat het bestreden arrest, hoewel vaststellend dat eiser met zijn wagen in een lijkstoet reed en aannemend dat hij de voor hem rijdende wagen in de lijkstoet volgde, eiser niettemin ten laste legt de doorgang niet te hebben vrijgelaten voor de eerste verweerder die van rechts kwam, om de enkele reden dat eiser zou hebben nagelaten zijn voertuig in gesloten rij te houden na de lijkwagen en de daaropvolgende voertuigen en, hoewel deel uitmakend van een lijkstoet, zou gehandeld hebben alsof hij geen deel uitmaakte van dergelijke stoet, terwijl eiser, als deel uitmakend van een lijkstoet, krachtens voormeld artikel 38, 3°, prioriteit genoot, en het arrest, door te beslissen dat eiser zijn voertuig in gesloten rij moest houden, aan voormeld artikel 38, 3°, een bijkomende voorwaarde toevoegt die wettelijk niet gerechtvaardigd is:

Overwegende dat het arrest in feite en soeverein vaststelt dat eiser, door op het kruispunt waar de aanrijding plaats had na te laten zijn voertuig in gesloten rij te houden na de lijkwagen en de daarop volgende voertuigen, gehandeld heeft alsof hij geen deel uitmaakte van een lijkstoet met het gevolg dat de eerste verweerder niet gissen kon dat het van links komende voertuig van eiser, hetwelk geen bijzonder kenmerk vertoonde, deel uitmaakte van een lijkstoet;

Overwegende dat het arrest, door te oordelen dat het door vermeld artikel 38, 3°, opgelegde verbod door een lijkstoet te breken, niet toepasselijk is wanneer hij die, hoewel de lijkwagen volgende, op een kruispunt handelt alsof hij geen deel van de lijkstoet uitmaakt zodanig dat de andere weggebruikers niet kunnen gissen dat de wagen door deze persoon bestuurd tot een lijkstoet behoort, aan die wetsbepaling geen voorwaarde toevoegt doch er een juiste toepassing van maakt;

Overwegende dat het middel niet kan worden aangenomen;

En overwegende voor het overige, wat de beslissing over de strafvordering betreft, dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is

II. Wat betreft de voorziening van eiser als burgerlijke partij:

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel 38, 3°, van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer,

doordat het bestreden arrest oordeelt dat de eerste verweerder geen inbreuk pleegde op voormelde wetsbepaling omdat, zo het voertuig van eiser deel uitmaakte van een lijkstoet, het nochtans geen bijzonder kenmerk vertoonde,

terwijl noch voormeld artikel noch het arrest bepalen welke bijzondere kenmerken voertuigen moeten vertonen om deel uit te maken van een lijkstoet;

Overwegende dat het arrest de inbreuk op voormeld artikel niet bewezen acht omdat eiser, door op het kruispunt zijn wagen niet in gesloten rij te houden, gehandeld heeft alsof hij geen deel uitmaakte van een lijkstoet, zodat de eerste verweerder niet kon gissen dat het voertuig van eiser tot een lijkstoet behoorde;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

RAAD VAN STATE.

6e Kamer. — 4 juni 1970.

Eerste Voorzitter: M. Sommerhausen.

Raadsheren: MM. Moureau en Holoye.

Auditeur: M. Huberlant.

Advocaat: Mr. Ringelheim.

Krijgsmacht. — Gewetensbezwaren. — Vrijheid van mening. — Rechtspleging. — Belang.

De gewetensbezwaarde, die in dienst is bij de civiele bescherming heeft belang bij de nietigverklaring van de beslissing waarbij de Minister van Binnenlandse Zaken de leden en de agenten van de civiele bescherming en de dienstplichtigen die er hun dienst doen, verbiedt enig interview voor pers, radio of televisie toe te staan.

Ofschoon de gewetensbezwaarde met onbepaald verlof is gestuurd, behoudt hij dit belang omdat de gevolgen van de beslissing niet beperkt zijn in de tijd en omdat hij vatbaar blijft om op grond van artikel 18, 3e lid van de wet van 3 juni 1964 weder opgeroepen te worden in geval van rampen, welke zich te allen tijde kunnen voordoen en om dan voor de civiele bescherming te worden aangewezen.

Het statuut van de voor de civiele bescherming aangewezen gewetensbezwaarde mag in geen geval gunstiger zijn dan dat van de dienstplichtigen die deeluitmaken van het contingent van het leger en dit op grond van artikel 19, 2e lid van de wet van 3 juni 1964.

Uit die wetsbepaling, waarin verwezen wordt naar het statuut van militairen, volgt dat beperkingen, zelfs preventieve, door de Minister van Binnenlandse Zaken mogen worden gesteld op de vrijheid van gewetensbezwaarden om hun mening te uiten, mits zij niet te ver gaan en in verhouding staan tot de eisen van de tucht. Zulke gedeeltelijke beperkingen, met eraan verbonden tuchtstraffen zijn niet opgeheven of voor de toekomst verboden door de artikelen 14 en 18 van de Grondwet en de artikelen 9 en 10 van de overeenkomst ter vrijwaring van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Zij zijn een uiting van het hiërarchisch gezag en schrijven voor welbepaalde omstandigheden, beroeps- of dienstplichten voor die in statuten vaak slechts in algemene bewoordingen zijn aangegeven.

In die omstandigheden is door machtsoverschrijding aangetast de beslissing die ieder interview verbiedt, ongeacht het onderwerp, zelfs als dit niets met de dienst te maken heeft, zonder vaste termijn en zonder mogelijkheid tot afwijking op verzoek van de betrokkene.

Dumasy t./

Belgische Staat (Minister van Binnenlandse Zaken).

Arrest n° 14.141.

Gezien het op 9 februari 1968 ingediende verzoekschrift, waarbij Guy Dumasy de nietigverklaring vordert van de dienstnota van de Minister van Binnenlandse Zaken van 13 december 1967, die de leden en agenten van de civiele bescherming en de dienstplichtigen die er hun dienst doen tot nader bericht verbiedt enig interview voor pers, radio of televisie toe te staan;

Overwegende dat verzoeker op 25 oktober 1967 langs de hiërarchische weg de directeur-generaal van het bestuur van de civiele bescherming verzocht heeft om « vergunning om met enkele kameraden deel te nemen aan een uitzending « La pensée et les Hommes » (R.T.B., 2e radio-programma), gewijd aan het probleem van de gewetensbezwaarden »; dat hij in die brief verklaarde « dat daaraan alleen thans in dienst zijnde gewetensbezwaarden zouden deelnemen » en dat hij de verbintenis aanging « nauwgezet toe te zien dat geen ongunstige beoordeling over de civiele bescherming wordt uitgebracht »; dat hij hieraan toevoegde: « Ten hoogste zou kunnen worden gezegd dat die instelling het vraagstuk van de gewetensbezwaarden vrij slecht oplost, en waarom »; dat de ingediende aanvraag om de vergunning volgens hem op « een radicale en algemene weigering is gestuit »; dat een dienstnota van 13 december 1967, getekend door de directeur-generaal van het bestuur van de civiele bescherming en gericht aan alle leden van het personeel, het volgende bevat: « de Heer Minister heeft besloten tot nader bevel ieder interview voor pers, radio of televisie te verbieden »; dat verzoeker de nietigverklaring vordert van de beslissing van de Minister van Binnenlandse Zaken, die in die nota is bevat;

Overwegende dat verzoeker, die toen dienst deed bij de civiele bescherming, ten tijde van het inleiden van zijn geding ontegenzeggelijk belang had bij de vernietiging van die beslissing, die hij gedurende zijn aanwezigheid in de kaders van die dienst niet had mogen overtreden zonder zich aan tuchtvervolgingen bloot te stellen; dat hij, ofschoon op 26 juli 1968 met onbepaald verlof gestuurd, belang blijft hebben bij de nietigverklaring van de bestreden beslissing omdat dezer gevolgen niet beperkt zijn in de tijd en omdat verzoeker vatbaar blijft om op grond van artikel 18, derde lid, van de wet van 3 juni 1964 houdende het statuut van de gewetensbezwaarden, wederopgeroepen te worden in geval van rampen, welke zich ten allen tijde kunnen voordoen, en om dan voor de civiele bescherming te worden aangewezen;

Overwegende dat verzoeker betoogt dat de « bestreden beslissing zo algemeen is dat zij afbreuk doet aan de vrijheid van agenten en dienstplichtigen om hun mening te uiten zowel gedurende als buiten de diensttijd, door enig communicatiemedium: pers, radio, televisie »; dat hij zijn argumenten verder ontwikkelt in vier middelen, onderscheidenlijk ontleend: het eerste aan de schending van artikel 14 van de Grondwet, het tweede aan de schending van artikel 18 van de Grondwet, het derde en het vierde aan de schending van, respectievelijk, de artikelen 9 en 10 van de overeenkomst ter vrijwaring van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950 en goedgekeurd bij de Belgische wet van 13 mei 1955; dat hij zich echter beperkt tot een gedeeltelijk aanhalen van die teksten; dat hij met name ver-

zuimt te vermelden de n° 2 van de artikelen 9 en 10 van die overeenkomst, die beperkingen op de nummers 1 van dezelfde artikelen bevatten;

Overwegende dat, nu verzoeker in zijn verzoekschrift niet nader aangeeft waarin ieder van die teksten geschonden zou zijn, het moet worden opgevat als gegrond te zijn op een enig middel, namelijk dat het in die nota neergelegde verbod, althans krachtens zijn algemene formulering, onbestaanbaar is met het in die vier teksten besloten beginsel zelf van de vrijheid om zijn mening te uiten of te kennen te geven; dat verzoeker overigens in zijn memorie van wederantwoord tracht aan te tonen dat de Minister van Binnenlandse Zaken door dat verbod die vrijheid afgeschaft of preventief opgeschort, of althans op buitensporige wijze beknót heeft;

Overwegende dat de gewetensbezwaarden wier bezwaar de vervulling van enige militaire — en niet alleen van de gewapende militaire — dienst betreft, krachtens de artikelen 18 en 19 van de wet van 3 juni 1964 aangewezen worden voor de dienst civiele bescherming, die ressorteert onder het ministerie van Binnenlandse Zaken; dat zij door het tweede lid van dat artikel 19 geplaatst worden onder een bijzondere, door de Koning te organiseren, inmiddels door het koninklijk besluit van 27 juni 1966 tot stand gebrachte tuchtregeling, die kennelijk geïnspireerd is op de militaire tuchtregeling; dat hetzelfde artikel 19, tweede lid, bepaalt dat het statuut van de voor de civiele bescherming aangewezen gewetensbezwaarden « in geen geval gunstiger mag zijn dan dat van de dienstplichtigen die deel uitmaken van het contingent van het leger »; dat uit die wetsbepaling, waarin verwezen wordt naar het statuut van militairen, volgt dat beperkingen, zelfs preventieve, door de Minister mogen worden gesteld op de vrijheid van gewetensbezwaarden om hun mening te uiten, mits zij niet te ver gaan en in verhouding staan tot de eisen van de tucht; dat zulke gedeeltelijke beperkingen, met eraan verbonden tuchtstraffen, door de in het middel aangehaalde bepalingen niet opgeheven of voor de toekomst verboden zijn; dat zij een uiting zijn van het hiërarchisch gezag en ten aanzien van vrijwillige of opgevorderde agenten, voor welbepaalde omstandigheden, beroeps- of dienstplichten voorschrijven die in statuten vaak slechts in algemene bewoordingen zijn aangegeven;

Overwegende dat het in de dienstnota neergelegd verbod de vrijheid om zijn mening te uiten of te kennen te geven niet geheel opheft en ook niet geheel opschort, aangezien alleen interviews zijn bedoeld, maar dat het, zoals het geformuleerd is, toch ieder interview verbiedt, ongeacht het onderwerp, zelfs als dit niets met de dienst te maken heeft, zonder vaste termijn en zonder mogelijkheid tot afwijking op verzoek van de betrokkene; dat de aangevallen handeling door machtsoverschrijding is aangetast,

Besluit:

De dienstnota van de Minister van Binnenlandse Zaken van 13 december 1967 is vernietigd.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 22 maart 1971.

Voorzitter: M. Holvoet.

Raadsheren: M.M. Jans en Van Hecke

Adv. Gen.: M. Verhoeven.

Advokaten: Mrs. Van der Donckt en Vrijdaghs.

Rechtspleging. — Beroep. — Verzoekschrift voor het hof. — Echtscheiding. — Geen tijdige aanzegging van het beroep: verval. — Geen vaste datum voor de ver-

schijning: geen nietigheid. — Gebrek aan motivering: nietigheid.

1. Ingevolge art. 262 van het B.W. dient het beroep, ingesteld tegen een vonnis waarbij echtscheiding wordt toegestaan, op straf van verval binnen de 8 dagen na de dag waarop het beroep is ingesteld, bij deurwaarders-exploot ter kennis gebracht van de griffier van de rechtbank die de bestreden beslissing gewezen heeft; de laattijdige betekening verhelpt aan dit verval niet;
2. De akte van hoger beroep is niet nietig wanneer het verzoekschrift de plaats, de dag en het uur van verschijning niet vermeldt ondanks art. 105/7 en 106/6 van het G.W. daar de belangen van geïntimeerde niet geschaad werden vermits hij op regelmatige wijze zijn verklaring van verschijning heeft afgelegd en de procedure op regelmatige wijze heeft voortgezet;
3. De beroepsakte is wel nietig waar appellante haar middelen tot beroep in het verzoekschrift zelfs impliciet niet heeft laten kennen en dit verzuim de belangen van geïntimeerde schaadt daar de regelmatige vervolging van de rechtspleging er kan door gehinderd worden en de eindbeslissing er kan door vertraagd worden;

Pensis t./De Spiegeleer

Overwegend dat de oorspronkelijke eis door geïntimeerde ingediend op 2 september 1963 ertoe strekt de echtscheiding te horen toelaten ten laste van appellante op grond van artikel 231 van het Burgerlijk wetboek;

Overwegend dat een tussenvonnis bij verstek de dato 7 januari 1965 geïntimeerde heeft toegelaten tot het bewijs van 16 feiten; dat een vonnis op verzet gewezen de dato 1 april 1965 en een arrest van 14 november 1966 bovenvermelde beslissing hebben bevestigd;

Overwegende dat het rechtstreeks getuigenverhoor en het tegenverhoor regelmatig werden gehouden;

Overwegend dat appellante bij besluiten een tegeneis tot echtscheiding heeft ingesteld op grond van artikel 230 van het Burgerlijk wetboek;

Overwegend dat het aangevochten vonnis de dato 5 juni 1969 de hoofdeis van geïntimeerde en de tegeneis van appellante gegrond heeft verklaard, en voor recht heeft gezegd dat de hoede over de drie minderjarige kinderen aan geïntimeerde blijft toevertrouwd;

Overwegende dat de ontvankelijkheid van het beroep en de geldigheid van het verzoekschrift door geïntimeerde betwist worden;

Overwegend dat de tegeneis tot echtscheiding van appellante door de eerste rechter werd ingewilligd, zodat het beroep binnen deze perken niet ontvankelijk is, bij gebrek aan belang, daar appellante geen grieven kan doen gelden tegen dat gedeelte van de beslissing;

Overwegend anderzijds dat het hoger beroep, wat betreft de inwilliging van de hoofdeis van geïntimeerde, in strijd met het voorschrift van artikel 262 van het Burgerlijk wetboek, niet ter kennis werd gebracht van de griffier van de rechtbank die de bestreden beslissing heeft gewezen binnen de voorgeschreven termijn van acht dagen na de dag waarop het beroep is ingesteld, maar slechts op 12 februari 1971 werd aangezegd;

Overwegend dat deze pleegvorm in acht dient genomen op straffe van verval, hetwelk slaat op de nietaangezegde beroepsakte;

Overwegend derhalve, dat, in strijd met de bewering van appellante, de laattijdige betekening aan dit verval niet heeft verholpen;

Overwegend dat door geïntimeerde vervolgens staande gehouden wordt dat de akte van hoger beroep nietig zou zijn daar het verzoekschrift de plaats, de dag en het uur van verschijning niet vermeldt ondanks het voorschrift van artikelen 105/7° en 106/6° van het Gerechtelijk

wetboek, en dat deze fouten in de procedure niet kunnen hersteld worden (art. 861 G.W.);

Overwegend dat door bedoeld artikel duidelijk wordt bepaald dat de nietigheid van de proceshandeling alleen kan verklaard worden indien het aangeklaagde verzuim of de aangeklaagde onregelmatigheid de belangen schaadt van de partij die de exceptie opwerpt;

Overwegend dat het ter zake dient aangenomen dat de belangen van geïntimeerde niet geschaad werden daar hij op regelmatige wijze zijn verklaring van verschijning heeft afgelegd (cfr. schrijven 26/6/1966) en de procedure op regelmatige wijze heeft voortgezet;

Overwegend dat geïntimeerde bij zittingsbesluiten eveneens aanvoert dat het bedoelde verzoekschrift bij gebrek aan motivatie ook nietig is, daar appellante haar middelen tot beroep zelfs impliciet niet heeft laten kennen;

Overwegend dat geïntimeerde in zijn stelling kan gevolgd worden, daar het ingeroepen verzuim ongetwijfeld van aard is zijn belangen te schaden;

Overwegend inderdaad dat het gebrek aan opgave der grieven de regelmatige vervolging van de rechtspleging kan hinderen en bijgevolg de eindbeslissing vertragen;

Overwegend dat de door appellante aangevoerde tegenwerpingen ertoe strekken te doen aanvaarden dat de tweede onregelmatigheid het gevolg is van de eerste onregelmatigheid; dat deze redenering niet is bij te treden daar het gebrek aan vermelding van de plaats, de dag en het uur van verschijning alleszins het verzuim van opgave der grieven niet kan rechtvaardigen;

Overwegend derhalve dat om hierboven uiteengezette redenen het hoger beroep van appellante door nietigheid is aangetast;

- Om die redenen,
Het Hof, na beraadslaging.

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend;

Gehoord het overeenkomstig advies door de Heer Advocaat-generaal Verhoeven in openbare zitting gegeven;

Verklaart vervallen het hoger beroep van appellant de dato 20 juni 1969 in zover het gericht is tegen de inwilliging van de hoofdeis van geïntimeerde;

Stelt vast dat het verzoekschrift tot beroep door nietigheid is aangetast;

Verklaart het hoger beroep niet ontvankelijk voor het overige;

Verwijst appellante in de kosten van beroep, vereffend 4.545 frank wat appellante zelf betreft en 2.000 frank wat geïntimeerde aangaat, op de dag van het arrest.

NOOT. — Art. 1063 G.W. voorziet 9 gevallen waarin de akt van hoger beroep de plaats, de dag en het uur van de verschijning moet vermelden.

Bovenvermeld Arrest acht het verzuim van deze vermeldingen niet van dusdanige aard dat de belangen van geïntimeerde geschaad zijn.

In dit verband kan o.m. verwezen worden naar het Arrest d.d. 15-12-1969 der 1e Kamer van het Hof van Beroep van Brussel (R.W. 33 Jg. Kol. 1056). Dit laatste arrest oordeelde dat vermelde fout in de procedure niet kan hersteld worden daar de belangen van de gedaagde er wel door geschaad worden « vermits geen verbetering mogelijk is en dat de partij die de exceptie opwerpt een onrechtvaardige en onherstelbare vertraging van de procedure lijdt ».

Men kan zich de vraag stellen of deze laatste motivering niet nader aansluit bij de ratio legis van het art. 1063 G.W. Uit de aard van de negen gevallen, vermeld in dit artikel, dient opgemaakt dat ze alle een min of meer drin-

gend karakter kunnen hebben zodat een spoedige, gerechtelijke beslissing gewenst of noodzakelijk is: kortgedingen, beslissingen alvorens recht te doen, vonnissen betreffende uitstel tot betaling, beslissingen inzake bewaerende beslagen of middelen tot ten uitvoerlegging, faillissementen enz. ...

Hetzelfde geldt voor de procedure in echtscheiding daar de rechtsonderhorige en ook de derden er alle belang bij hebben zo vlug mogelijk een definitieve beslissing te kennen; bovendien kunnen onderhoudsgelden tot zo lang verschuldigd blijven.

Waarin kan de gedaagde in beroep geschaad worden wanneer de plaats, de dag en het uur in de akte van hoger beroep niet vermeld worden? Er dient hier verwezen naar de artt. 802 en 1066 van het G.W.:

1. Art. 802 G.W. voorziet de mogelijkheid om verstek te vorderen « indien één van de partijen niet op de inleidingszitting verschijnt ». Deze mogelijkheid wordt uitgesloten in geval de beroepsakte de verschijning niet beveelt tegen een bepaalde datum, uur en op een bepaalde plaats. Het is duidelijk dat waar het beroep een nieuwe aanleg is, het art. 802 G.W. ook in beroep van toepassing is en zulks zowel in hoofde van geïntimeerde als van appellant die ook kan nalaten te verschijnen.

2. Art. 1066 G.W. bepaalt dat indien « de dagvaarding uitgebracht is tegen een bepaalde dag, dan houdt het gerecht de zaak aan zich en er wordt over gepleit bij de inleiding ervan of anders binnen ten hoogste drie maanden en, indien daartoe grond bestaat, op een namiddagzitting ».

Dit artikel is samen met dit van 1063 G.W. vermeld onder de « algemene bepalingen » betreffende het hoger beroep en beide sluiten onmiddellijk bij elkaar aan. Ook hier wordt de toepassing ervan onmogelijk gemaakt indien de appellant nalaat kwestieuze vermeldingen van art. 1063 G.W. in de beroepsakte te vermelden, met alle mogelijke nadelige gevolgen voor de geïntimeerde.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1ste Kamer. — 2 april 1971.

Voorzitter: M. Vanparijs.

Raadsheren: MM. De Clercq en Van Balberghe.

Advocaten: Mrs. Mares en Claeys - Boufaert.

Warenmerken. — « Auto-gaine ». — Geen onderscheidend vermogen. — Depot niet geldig.

Het depot van een warenmerk is slechts geldig voor zover het teken beantwoordt aan de in artikel 1 van de éénvormige Benelux-wet op de warenmerken gegeven omschrijving. Daartoe is vereist dat het teken een onderscheidend vermogen heeft.

Zulks is niet het geval wat betreft het gebruik van het woord « Auto-gaine » dat niet dienstig is als onderscheiding van de waren van een fabricant ten opzichte van deze van een andere, en dat dus door iedereen mag gebruikt worden.

Thowé t./Manufactures.

Geïntimeerde heeft in 1957 het woord « auto-gaine » als warenmerk gedeponeerd ter onderscheiding van door haar gefabriceerde « gaines, ceintures, corsets élastiques ou non »;

In een reclamefolder van appellante komt o.m. de afbeelding voor van een damescorselet met volgende beschrijving: « Art. 445. Autogaine - 3 cm. boven de lenden - voorstuk horizontale baleinenrits - meest aangekochte gaintype in onze gamma »;

Geïntimeerde heeft appellante gedagvaard voor de rechtbank van koophandel te Aalst ten einde verbod te horen uitspreken van gebruik van het woord « auto-gaine » en veroordeling tot betaling van een schadevergoeding van honderdduizend frank;

Tegen het vonnis van voormelde rechtbank van 23 april 1968, waarbij het gevraagde verbod werd opgelegd en een schadevergoeding van 5.000 fr. werd toegekend, werd tijdig en regelmatig hoger beroep aangetekend door appellante;

Geïntimeerde stelde incidentieel beroep in.

Partijen werden gehoord in openbare rechtszitting;

Toepassing is gemaakt van artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Overwegende dat het woord « auto » in het Nederlands taalgebruik algemeen gebezigd wordt ter aanduiding van een automobiel en, in zelfde betekenis, als eerste lid van samenstellingen;

Dat het woord « gaine » ofschoon in Nederland eerder ongebruikelijk, in het taalgebruik van Vlaams-België een algemeen gebruikte benaming is van een damescorselet van bepaalde aard;

Dat het woord « autogaine » dan ook een volgens Nederlands taalkundige normen samengesteld woord is, dat in het normaal taalgebruik de gebruikelijke benaming is van een corselet van bepaalde aard en hoedanigheid en dat bestemd is voor een bepaald gebruik, namelijk het voeren van een auto;

Overwegende dat het depot van een warenmerk slechts geldig is voor zover het teken beantwoordt aan de in artikel 1 van de wet van 1 april 1879, thans artikel 1 van de Eenvormige Beneluxwet op de warenmerken, goedgekeurd bij de wet van 30 juni 1969 gegeven omschrijving;

Dat voor die geldigheid vereist is dat het teken een onderscheidend vermogen heeft;

Dat uit wat hiervoor werd gezegd blijkt dat het woord « autogaine » niet dienstig is als onderscheiding van de waren van geïntimeerde ten opzichte van de waren van andere fabrikanten, nu het in het normaal taalgebruik gebezigd wordt als de gebruikelijke benaming, ook in de handel, van de aard, de hoedanigheid en de bestemming van een bepaalde waar (Art. 1, w. 1 april 1879; Verdrag van Parijs van 20 maart 1883, art. 6 quinquies B, 2; Eenvormige Beneluxwet op de warenmerken, art. 1, 5, 4°, en 14);

Overwegende dat het depot van het teken « auto-gaine » dan ook in ieder geval appellante niet kon beletten dit woord in haar folders te gebruiken tot aanduiding of tot omschrijving van een waar die beantwoordt aan de gewone betekenis van dit woord, zonder daaraan de betekenis te geven van een merk ter onderscheiding van haar handel zoals uit de in de voorgelegde folder gegeven beschrijving blijkt;

Om die redenen,

Het Hof

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond, het incidenteel beroep ontvankelijk doch niet gegrond;

Doet het aangevochten vonnis teniet en, opnieuw wijzende: verklaart de eis van geïntimeerde ongegrond; veroordeelt haar tot de kosten van beide aanleggen;

Deze kosten worden begroot: aan de zijde van appellante op 5.653 fr. en aan de zijde van geïntimeerde op 5.281 fr., de rechtsplegingsvergoeding in hoger beroep slechts vastgesteld zijnde op 2.000 fr. nu de eis niet strekte tot betaling van een geldsom van meer dan 100.000 fr. en de begroting van de eis evenals het stellen van andere niet geldelijke eisen de verdubbeling van die vergoeding wettelijk niet verantwoorden.

ARBEIDSRECHTBANK TE BRUGGE

Afdeling Oostende.

Voorzitter: M. Ampe.

Advocaten: Mrs. Vanootghem en De Grave.

Interpretatie van het begrip «Leidinggevend personeel» in artikel 1 van het koninklijk besluit van 18 februari 1971 (B.S. 25 februari 1971) genomen in uitvoering van artikel 18 van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven.

Krachtens artikel 1 van voornoemd koninklijk besluit mogen aan de verkiezingen van de personeelsafgevaardigden in de ondernemingsraden deelnemen alle werknemers met uitzondering van de met een leidende functie belaste werknemers.

In ieder bedrijf dient men de toestand in concreto na te gaan. Het determinerend criterium om na te gaan of iemand belast is met een leidende functie, is de werkelijk uitgeoefende functie in het bedrijf.

A.B.V.V. t./Union Chimique en A.C.V. (tussenkomen-
partij)

Overwegende dat de vordering van eiser steunt op de overwegingen dat:

— in 1967 de 43 personen in kwestie op de lijst van het leidinggevend personeel stonden, terwijl dit thans in 1971 niet meer het geval is;

— Uit de aard van hun functie en het feit dat hun wedde en werkvoorwaarden niet opgenomen zijn in de conventionele overeenkomst, blijkt dat zij behoren tot het leidinggevend personeel;

— het zou tegen de tekst en de geest van de wet indruisen dat deze personen deelnemen aan de verkiezingen die normaliter de werkgever moeten vertegenwoordigen;

Overwegende dat verweerster antwoordt dat zij in overeenstemming met het Ministerieel Rondschrijven van 25 februari 1971 (Belgisch Staatsblad 27 februari) dat de bepaling geeft van leidinggevend personeel, 14 personen niet op de kiezerslijsten plaatste behorend tot het hoger kaderpersoneel en kaderleden, welke lijst niet aanvaard werd door eiser, waarna zij twee pogingen deed tot verzoening die eveneens niet aanvaard werden, de eerste maal door de vrijwillig tussenkomen partij, de tweede maal door eiser;

Overwegende dat de vrijwillig tussenkomen partij harerzijds aanvoert dat zij niet akkoord kan gaan met de schrapping van de kiezerslijsten van het personeel behorend tot echelons 3 en 4, omwille van volgende argumenten:

1° de wet op de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid bepaalt niet wat onder «leidinggevend personeel» moet worden verstaan en geen koninklijk besluit werd uitgevaardigd die er een bepaling van gaf;

2° artikel 6 van het koninklijk besluit van 18 februari 1971 (Staatsblad van 25 februari 1971) bepaalt de procedure waarop de werkgever de nominatieve aanwijzing doet van het leidinggevend personeel en dat hij deze lijsten aan de raad dient voor te leggen;

3° het ministerieel omschrijven van 25 februari 1971 (Belgisch Staatsblad van 27 februari 1971, blz. 2558) bepaalt dat als leidinggevend personeel wordt aanzien, «het personeel van het hoger kader dat onmiddellijk ondergeschikt is aan de directie»;

4° de term «leidinggevend personeel» mag niet etymologisch verstaan worden;

5° uitstippeling van de hiërarchie van verweerster;

6° de titel en het diploma zijn geen absoluut criterium

als onderscheid tussen leidinggevend en uitvoerend personeel;

Overwegend dat de betwisting hierop neerkomt te weten of de 43 personen in kwestie al dan niet deel uitmaken van het «leidinggevend personeel»;

A. Overwegende dat noch artikel 18 van de wet van 20 augustus 1948 op de ondernemingsraden noch de wet van 10 juni 1952 op de comités voor veiligheid bepalen welke de voorwaarden zijn waaraan de werknemers moeten voldoen om kiezer te zijn en zij voorzien dat de Koning deze voorwaarden zal vaststellen, na advies van de Nationale Arbeidsraad;

Overwegende dat aldus 2 koninklijke besluiten werden uitgevaardigd op 18 februari 1971 die de voorwaarden van het kiesrecht bepalen en o.a. voorzien dat het leidinggevend personeel geen kiesrecht heeft;

Overwegende dat deze koninklijke besluiten alsmede de vorige niet bepalen wat onder het begrip «leidinggevend personeel» dient verstaan zodat dit begrip door de rechtbanken dient te worden geïnterpreteerd;

B. Overwegende dat de vrijwillig tussenkomen partij zich beroept op artikel 6 van het Koninklijk Besluit van 18.2.1971 (Stbl. 25.2.1971) waarvan terzake vooral alinea 3 van belang is: «... Bij de volgende verkiezingen doet de werkgever dezelfde nominatieve aanwijzing; hij legt de lijst van de personen die effectief met een leidende functie zijn belast aan de raad voor, opdat de raad de verkiezingslijsten zou kunnen opmaken.»

Overwegende dat het feit dat verweerster deze lijst voorlegde en de aangeduide personen niet op de kiezerslijst werden opgenomen, geenszins bewijst dat de 43 personen in kwestie al of niet een leidinggevende functie hadden, vermits artikel 7 en 8 de procedure voorzien ingeval van klacht en het uiteindelijke de arbeidsrechtbank is die over betwistingen beslist;

C. Overwegende dat in 1967 deze 43 personen bij de vorige verkiezingen van de kiezerslijsten werden geweerd, in akkoord van partijen en zonder dat de vrijwillig tussenkomen de partij een opmerking maakte;

Overwegende dat het feit dat deze 43 personen bij de vorige verkiezingen in 1967 van de kiezerslijsten werden geweerd een belangrijke aanwijzing kan zijn, doch niet determinerend is;

Overwegende immers dat deze 43 personen werden uitgesloten in 1967 omdat hun verdiensten niet bepaald werden volgens de barema's van de bedienden of het uitvoerend personeel en dit criterium door de rechtspraak werd verworpen (C.P. Charleroi 4.4.67 T.S.R., jg. 1968, blz. 276), daar dit feit alleen op zichzelf niet bewijst dat iemand behoort tot het leidinggevend personeel en dit criterium zou, kunnen aanleiding geven een relatief belangrijk aantal personen van de verkiezingen verwijderd te houden;

Overwegend dus dat een ander criterium zal dienen gezocht zoals hierna verder zal aangetoond worden;

D. Overwegende dat de rechtstreekse aanleiding tot huidige betwisting ligt in de tekst van het Ministerieel omschrijven van 25.2.1971 (Stbl. van 27.2.1971, blz. 2588), waarbij als leidinggevend personeel wordt aangezien het personeel van het hoger kader, dat onmiddellijk ondergeschikt is aan de directie, en welke tekst verweerster letterlijk geïnterpreteerd en toegepast heeft;

Overwegende dat de interpretatie van een wet behoort tot de bevoegdheid van de rechtsleer en van de rechtbanken (zie De Page T.I. nr. 211 en 212 «Interprétation doctrinale» en «Interprétation judiciaire») en de interpretatie gegeven in een Ministerieel omschrijven niet bindend is doch hoogstens een aanwijzing kan zijn;

Overwegende dat het de bedoeling was van het ministerieel omschrijven de misbruiken uit de weg te ruimen die erin bestonden dat in veel bedrijven de meestergasten uit de kiezerslijsten werden gesloten, waar zij nochtans het best geschikt waren om de werknemers te vertegenwoordigen in de Ondernemingsraad en het Comité voor veiligheid;

Overwegende dat het niet bewezen is dat dit de bedoeling is geweest van dit ministerieel omschrijven, doch dat het in elk geval waar is dat er heel wat rechtsspraak bestond over dit vraagstuk, waarbij de overgrote meerderheid het probleem oploste in deze zin dat een meestergast niet tot het leidinggevend personeel behoorde; (zie Arb. Ber. Luik 26.10.1963 - T.S.R. jg. 1963, blz. 319 - Arb. Luik 20.3.1967, jg. 1968, blz. 82 - WR. Antwerpen 9.7.1969 T.S.R. jg. 1969, blz. 413)

Overwegende dat uit deze rechtsspraak te onthouden valt dat er een duidelijk onderscheid is te maken tussen het kaderpersoneel (les cadres), dewelke tot het leidinggevend personeel behoren en anderzijds de meestergasten (« le personnel de maîtrise ») die niet tot het leidinggevend personeel behoren (zie in dat verband T.S.R. jg. 1963, Arb. Ber. Luik 26.10.1963);

Overwegende dat mogelijk het ministerieel omschrijven om andere reden een definitie gaf van leidinggevend personeel b.v.: om een rechte lijn te trekken in deze kwestie, waarin de wetgever geen bepaling gaf en verwarring bestaat, of nog om de lagere kaders te laten deelnemen aan de verkiezingen daar deze in het algemeen steeds meer uitgebreiden om reden dat er veel meer gestudeerden zijn dan vroeger;

Overwegende echter dat een dergelijk omschrijven slechts een aanwijzing kan zijn van algemene aard, terwijl men in ieder bedrijf in concreto de toestand moet nagaan en de echelons 3 en 4 bij verweerster niet zo veel meer uitgebreid schijnen dan in 1967, vermits het om dezelfde 43 personen gaat als in 1967;

E. Overwegende dat eiser dan het probleem van bedrijfseconomisch standpunt toelicht;

Overwegende echter dat het begrip « leidinggevend personeel » een juridisch begrip is (zie Hof van Cassatie 19.4.68 T.S.R. jg. 1968, blz. 141);

Overwegende dat, zoals gezegd het de rechtsleer is en de rechtsspraak die de wetten interpreteren, en het past na te gaan wat deze er onder verstaan;

Overwegende dat de rechtsleer het eens is dat het niet mogelijk is met precisie te bepalen wie een leidende functie bekleedt daar de toestanden variëren van bedrijf tot bedrijf (ARV V° Ondernemingsraad nr. 34), doch dat de rechtsleer het daarover eens is dat het determinerend criterium is: de werkelijk door de werknemer uitgeoefende functie. (zie « Les conseils d'entreprise » van P. Blondiau T.S.R. jg. 1969, blz. 341 « le critère déterminant est celui des fonctions réellement exercées par le travailleur »; zie ook nota T.S.R. jg. 1970, blz. 314 van G.H. « Ce qui importe, c'est non tellement le titre mais surtout la fonction réellement exercée et son importance ainsi que la part de responsabilité qu'elle implique »);

Overwegende dat dit criterium bevestigd wordt door de wetteksten zelf: tekst van het K.B. van 18.2.1971 (Stbl. van 25.2.1971, blz. 2371, artikel 6 « de personen die effectief met een leidende functie belast zijn ») alsook het K.B. van 31.3.1963 (Stbl. 9.2.1963 artikel 3: « ... de personen die effectief met een leidende functie belast zijn ») waar steeds de nadruk gelegd wordt op effectief uitgeoefende leidende functies;

Overwegende dat wat de rechtsspraak betreft zoals gezegd, zij tot op heden uitgemaakt heeft dat een meestergast niet behoort tot het kaderpersoneel en daarbij aansluitend dat een sectiechef bekleedt met een gedeelte gezag en die nauw deelneemt aan het « management » lid is van het leidinggevend personeel en een merklijk hoger

statuut heeft dan een meestergast (Arb. Charleroi 20.2.1969):

Overwegende tenslotte dat een vonnis van de Arb. Antwerpen van 9.7.1969 T.S.R. jg. 1969 blz. 413, een poging deed om de criteria vast te leggen of iemand al dan niet tot het leidinggevend personeel behoort: directe samenwerking met de werkgever; het uitoefenen van een deel van het gezag van de werkgever ingevolge delegatie; uitgebreide bevoegdheid tot zelfstandig optreden t.a.v. de algemene organisatie van de onderneming of t.a.v. de coördinatie van een tak of van een dienst van de onderneming met de bedrijvigheid van de onderneming in haar geheel; deelneming aan het dagelijks beheer, verantwoordelijkheid voor de gang van zaken in de gehele onderneming of een belangrijke onderafdeling ervan; hiërarchische plaatsing boven het geheel van het personeel van de onderneming of van een sectie;

F. Overwegende dat de vrijwillig tussenkomende partij terecht zegt dat « leidinggevend personeel » niet dient opgevat in de etymologische betekenis;

G. Overwegende dat er dus zal dienen nagegaan te worden welke de werkelijk uitgeoefende functie is van deze 43 personen in het bedrijf en na te gaan of zij leidinggevend is;

Overwegende dat volgens de vrijwillig tussenkomende partij in haar verzoekschrift, de hiërarchie bij verweerster als volgt is:

a) directie en hoger kader bestaande uit de directeur en onder-directeur, de departementsoversten, het diensthoofd voor de veiligheid, de personeelschef en de dokter;

b) personeel van echelon 4: burgerlijk ingenieurs of aanverwanten die de functie vervullen van dienstoverste en fabricatiesecties (sectie oversten); iedere fabricatiesectie heeft een dienstoverste en verschillende fabricatiesecties vormen een departement;

c) personeel van echelon 3: technische ingenieurs, adjuncten van de sectieoversten en aangesteld voor speciale uitvoerings opdrachten bv. laboratorium, onderhoud, tekenbureau, planning, enz.;

d) personeel van echelons 2 en 1: zijnde het uitvoerend personeel van bedienden tot meestergast belast met de administratie, laboranten, werkvoorbereidingen, planning, bedienden, meestergasten, groepsoversten, enz.;

Overwegende dat eiser daarop aanmerkt dat er geen onderscheid is tussen echelons 3 en 4, die het leidinggevend personeel zijn, samen met de groep sub a);

Overwegende dat verweerster bij monde van haar directeur ter zitting bevestigde dat de echelons 3 en 4 in de nabije toekomst zullen afgeschaft worden en één groep vormen, die zij betitelt als de « kaders », dewelke zich bevinden tussen het hoger kader enerzijds en de bedienden, meestergasten en arbeiders anderzijds;

Overwegende dat verweerster ter zitting verder nog opmerkte nopens de werkelijk uitgeoefende functie van deze kaders in de onderneming, dat bv. een sectieoverste:

- aan het hoofd staat van een fabricatiesectie;
- het gezag uitoefent over een twintigtal mensen;
- verantwoordelijk is voor zijn fabricatiesectie ten opzichte van de departementchef;
- sancties kan voorstellen tegenover zijn ondergeschikten aan de personeelsdienst die ze dan eventueel treft in overleg met de syndicaten;

Overwegende dat uit het tweede verzoeningsvoorstel van verweerster (zie haar besluiten blz 3) alsmede uit de bijlage aan het verzoekschrift van eiser blijkt dat een ganse reeks personen van deze 43 rechtstreeks afhangen van het hoger kader en adjuncten of plaatsvervangers ervan zijn zodat zij er nauw bij aansluiten of het vervangen; en in deze omstandigheden er de verantwoordelijkheid, gezag en zelfstandig optreden van uitoefenen en aldus

rechtstreeks samenwerken met de directie en deelnemen aan het dagelijks beheer ;

Overwegende dat uit de bijlage van het verzoekschrift van eiser blijkt — wat niet betwist wordt — dat al deze personen bv. ofwel hoofd zijn van een sectie, of hoofd van een labo, of van labo's, of verantwoordelijke in een labo, of hoofd van het bureel der herstellingen, of hoofd tekenbureel, of hoofd prepressie, of aan het hoofd staan van een belangrijke onderafdeling van verweersters onderneming te Zandvoorde of er de enige leidende post bekleden met de verantwoordelijkheid, gezag, mogelijkheid tot sancties, voorstellen, enz. er aan beantwoordend zoals verweerder ter zitting uiteen zette ;

Overwegende dat uit deze uitleggingen van verweerder en uit deze elementen, die de functie schetsen werkelijk uitgeoefend door deze 43 personen — dewelke één groep vormen nl. de « kaders » blijkt dat zij wel degelijk leidinggevend personeel zijn ;

Overwegende dat de opmerking van verweerder dat echelons 3 en 4 één groep vormen bevestigd wordt door de praktijk in het bedrijf : in 1967 werden zij zonder onderscheid niet op de kiezerslijsten gesteld en in 1971 stelt verweerder tijdens de eerste verzoeningspoging voor deze groep voor, haar weer zonder enig onderscheid niet op de kiezerslijst te stellen ; verder dient opgemerkt dat de lonen van deze beide groepen niet conventioneel werden vastgelegd, zodat sociaal gezien zij in een gelijkaardige toestand verkeren ;

H. Overwegende dat verweerder in tussenkomst, tijdens de debatten aanvoert dat een meestergast ook gezag uitoefent over meerdere personen, sancties kan voorstellen, enz., enz., en hij nochtans niet beschouwd wordt als behorend tot het leidinggevend personeel ;

Overwegende, dat daarop dient opgemerkt :

— dat de meestergasten in casu behoren tot echelons 2 en 1 ;

— dat volgens vaststaande rechtsspraak de meestergasten niet behoren tot de « kaders » : (zie Arb. Ber. Luik 26.10.1963 T.S.R., jg. 1963, blz. 391 : « Si le législateur veut certainement que, dans le personnel de direction exclu de l'électorat, on puisse comprendre certaines personnes que la pratique sociale et des législations étrangères appellent les « cadres » (n.b. : verweerder bestempelt echelons 3 en 4 uitdrukkelijk als de « kaders »). il n'a en aucune manière admis que le personnel chargé d'un poste de direction comprenne le personnel de maîtrise, surtout s'il s'agit de personnes ayant un grade subalterne qui commandent et surveillent immédiatement les ouvriers ») ;

Overwegende, dat uit bovenstaande elementen blijkt dat deze 43 personen bekleed zijn met een gedeelte van het gezag in een belangrijk onderdeel van de onderneming en nauw deelnemen aan het « management » van de onderneming (nb : vermits sommigen zelfs de departementsoversten vervangen of er rechtstreeks bij aansluiten) zodat zij moeten beschouwd worden als leidinggevend personeel en hun statuut merklijk hoger ligt dan dat van een gewone meestergast (W.R.R. Charleroi, 20 februari 1969, T.S.R. jg. 1969, blz. 32) : « Lorsque, les chefs de section sont investis d'une parcelle d'autorité et jouissent d'une étroite participation au « management » de l'entreprise, ils doivent être considérés comme membres du personnel de direction, leur statut étant nettement supérieur à celui d'un contremaître habituel » ;

Overwegende dat de vrijwillig tussenkomende partij terecht zegt dat het diploma gaan absoluut criterium uitmaakt ; dat inderdaad het de werkelijk uitgeoefende functie en plaats in de onderneming is die het determinerend criterium vormt zoals boven uiteengezet, hetwelk verschilt van bedrijf tot bedrijf ;

I. Overwegende dat eiser nog aanvoert dat het tegen de letter en de geest van de wet indruist personen te laten

deelnemen aan verkiezingen van werknemersafgevaardigden, waar zij normaliter geroepen zijn om de werkgever te vertegenwoordigen ;

Overwegende dat deze argumentatie tot op zekere hoogte opgaat ;

Overwegende dat wat de letter van de wet betreft, deze inderdaad het aantal mandaten verdeelt tussen de arbeiders, de bedienden en de jonge werknemers, doch niets voorzien is voor het leidinggevend personeel, hetwelk dus uitgesloten werd, daar waar bijvoorbeeld in Frankrijk er wel vertegenwoordigers zijn van de ingenieurs en dienstoversten (« ingénieurs et chefs de service ») (zie A.P.R.V. V° Ondernemingsraad Steyaert nr. 26) ;

Overwegende dat wat de geest van de wet betreft men over het algemeen mag aannemen dat bijvoorbeeld in een atelier, de best geschikte personen om te weten welke veiligheidsmaatregelen er dienen getroffen voor een machine t.a.v. de arbeiders, de mede-arbeiders zijn die er dagelijks samenwerken, veeleer dan de overste van een of twee echelons hoger die er blijkbaar niet zo dikwerf komt als de mede-arbeiders die er bestendig zijn, zodat de best geschikte persoon in een ondernemingsraad om de belangen van een arbeider te verdedigen een mede-arbeider is ;

Dat in dezelfde gedachtengang mag aangenomen worden dat een arbeider die moeilijkheden heeft, geneigd zal zijn deze eerder mee te delen aan werkmakkers - mede-arbeiders, dan aan zijn hiërarchische overste, een of meerdere echelons hoger, zodat weerom een mede-arbeider best geschikt lijkt de belangen der mede-arbeiders te verdedigen in een ondernemingsraad ;

J. Overwegende dat eiser nog aanvoert dat het absurd zou zijn deze 43 personen op de kiezerslijst op te nemen omdat alsdan slechts 14 personen overblijven als leidinggevend personeel, wat tot gevolg zou hebben dat verweerder, die 8 effectieve leden en 8 plaatsvervangende leden moet aanstellen van haar zijde voor de ondernemingsraad en evenveel voor het comité voor veiligheid, tenslotte beroep zou moeten doen op personen die op de kiezerslijsten van de personeelsafgevaardigden voorkomen ;

Overwegende dat inderdaad de wet op de ondernemingsraad (zie art. 2 B ; Rgt. 13 juni 1949, A.P.R.V. V° Ondernemingsraad Steyaert nr. 25) alsmede de wetgeving op de comités voor veiligheid (zie art. 1 wet 10 juni 1952 § 4, b, derde lid en art. 838 bis van het algemeen reglement op de arbeidsbescherming), de pariteit voorzien ;

Overwegende echter, wat verweerder ter zitting bevestigde, deze pariteit, die principieel bestaat, in de praktijk niet wordt toegepast bij verweerder ;

Overwegende dat dit argument ter zake niet dienend is, omdat de onwettelijke of moeilijke toestand waarin verweerder zou gesteld worden, moesten deze 43 personen op de kiezerslijst worden geplaatst, slechts een gevolg zou zijn van het feit dat zij als niet leidinggevend worden beschouwd ;

Overwegende echter dat de kwestie of deze 43 personen al of niet leidinggevend zijn, niet kan afhangen van de onwettelijke of moeilijke toestand waarin verweerder dan zou verkeren ;

K. Overwegende dat eiser als laatste argument aanstipt dat de wedden en werkvoorwaarden van deze 43 personen niet conventioneel geregeld werden zoals deze van de overige personeelsleden ;

Overwegende dat zoals reeds gezegd dit feit alleen niet determinerend is om deze personen als leidinggevend personeel te aanzien, doch dat het een appreciatie-element is, nevens de andere bovenvermelde, die de zienswijze bevestigt dat zij behoren tot het leidinggevend personeel ;

Om die redenen,

De arbeidsrechtbank van Brugge, afdeling Oostende, tijdelijke kamer samengesteld bij bevelschrift van de heer Voorzitter van deze rechtbank van 24 maart 1971,

Verklaart de hoofdeis van eiser ontvankelijk en gegrond;

Verklaart de eis tot vrijwillige tussenkomst ontvankelijk doch ongegrond;

Beveelt dat de 43 personen in bijlage gevoegd bij het

verzoekschrift van eiser van 22 maart 1971, geschrapt zullen worden op de kiezerslijsten voor de ondernemingsraden en voor het comité voor veiligheid en gezondheid in het bedrijf van verweerster te Zandvoorde-Oostende;

Veroordeelt verweerster en de vrijwillig tussenkomende partij elk tot het helft der kosten belopende op heden op de som van honderd vijftienzestig frank, zijnde de kosten van expeditie zo eiser deze zou lichten.

VLAAMSE JURISTENVERENIGING

ALGEMENE VERGADERING VAN ZATERDAG 24 APRIL

Op 24 april 1971 hield de Vlaamse Juristenvereniging te Gent haar traditionele algemene vergadering.

De verscheidenheid en de actualiteit van de vooraf meegedeelde onderwerpen van bespreking waren zeker niet vreemd aan het feit dat een honderdtal magistraten, notarissen, advocaten en bedrijfsjuristen aanwezig waren.

De Heer Stafhouder Ridder R. Victor, Voorzitter der Vereniging, achtte zich dan ook gelukkig dit uitgebreide gezelschap te kunnen welkom heten, en begroette bijzonder de Heer Krings, Koninklijke Commissaris voor de hervorming van het Gerechtelijk Wetboek, de Heren Procureur-generaal Matthijs en Van Honsté, en de Heren Raadsheren bij het Hof van Cassatie De Vreese, Versée en Janssens. Hij dankte de steeds zeer actieve Gentse afdeling van het bestuur der Vereniging, vooral Prof. M. Storme, die eens te meer de voorbereiding van deze algemene vergadering leidde, en besprekingen en debatten zou voorzitten.

Nadat Prof. Storme kort de onderwerpen, die door de vier rapporteurs zouden worden behandeld, had toegelicht, gaf Mr. R. De Corte, assistent aan de R.U.G., een overzicht van de belangwekkende studie, die hij wijdde aan « Sancties tegen een onwillige procespartij; onderzoek van de artikelen 751, 752, 753 en 756, alsmede van de artikelen 802, 803, 804 en 750, 5e alinea van het Gerechtelijk Wetboek ». Deze studie, waarvan de tekst integraal in het « Tijdschrift voor Privaatrecht » zal worden opgenomen, getuigt van een volkomen beheersing van een materie die, hoewel bedoeld als middel tot vereenvoudiging en bespoediging der procedure, nog tal van ingewikkelde en soms zeer subtiële facetten vertoont.

Zeer systematisch onderzocht Mr. De Corte de toepassingsmogelijkheden van artikels 751/753 en 756 G.W. Zij zijn toepasselijk voor alle rechtscolleges, behalve voor de administratieve en voor de rechter, die in strafzaken zetelt, en voor bepaalde procedures. Betreffende dit laatste punt wordt, voor de procedure in kortgeding en voor de beslagrechter, een onderscheid gemaakt naargelang het incident van niet-verschijnen en dat van niet-concluderen.

Verder onderzoekt de auteur de procesmogelijkheden van artikels 751/753 en 756 G.W. als sanctie bij niet-verschijning, bij niet-mededeling van de stukken, bij gebrek aan conclusie en bij afwezigheid op de gestelde pleitdag.

De procedurevoorschriften bij de toepassing van genoemde artikels roepen twee belangrijke vragen op: in welke gevallen dienen art. 751 e.v. en art. 756 G.W. te worden toegepast, en aan welke vormvereisten moet in elk van die gevallen worden voldaan.

Tenslotte onderzoekt Mr. De Cort, achtereenvolgens voor art. 751, 752, 753 en 756 G.W., welke de gevolgen zijn van de toepassing van deze artikels, en op welk ogenblik ze worden verkregen. Hij besluit zijn rapport met een bespreking van de twee sancties, die de eisende

partij steeds zouden moeten ter beschikking staan, versteksancties en tegensprekelijke sancties.

Deze studie verschaft de practici, gesteld tegenover een grotendeels onontgonnen terrein, een overzichtelijke en overvloedige toelichting. De enen zal zij op het spoor brengen van tot nu toe onbekende of onbenutte mogelijkheden en wapens tegen de onwillige tegenpartij, deze laatste, geconfronteerd met dit nieuwe wapenarsenaal, wordt wellicht minder onwillig... Waardoor dan uiteindelijk het hoofddoel van het Gerechtelijk Wetboek, het bespoedigen der procedure, enkel kan gediend worden.

Het zal geen verwondering wekken dat deze uiteenzetting, zozeer met de dagelijkse praktijk verweven, aanleiding gaf tot bespreking van allerlei vragen, opmerkingen en suggesties.

* * *

Notaris de Boungne richtte zich, met zijn rapport over « De Rangregeling en het nieuw Gerechtelijk Wetboek » hoofdzakelijk tot zijn ambtgenoten, wat niet belette dat zijn uiteenzetting ook door magistraten en advocaten, dikwijls eveneens bij deze procedure betrokken, met de meeste aandacht werd gevolgd.

De rapporteur gaf allereerst een overzicht van de bewerkingen van rangregeling, zoals zij thans door het Gerechtelijk Wetboek bij de art. 1639-1654 zijn voorgeschreven. Na akkoord tussen de partijen of gerechtelijke tussenkomst, worden door de notaris de zogenaamde « borderellen van toewijzing » afgeleverd. Deze laten de drager ervan toe het hem toegewezen bedrag te ontvangen bij de notaris of bij de Consignatiekas.

Notaris de Boungne stelt voor, aan de hand van een verslag, dat door hem reeds werd voorgelegd aan het Comité voor Studie en Wetgeving, dat de beslagrechter, samen met de benoeming van een notaris, gelast met veiling en rangregeling, een tweede notaris zou aanstellen om bij deze rangregeling « de niet verschijnende of weigerende partij te vertegenwoordigen ». Deze tweede notaris zou mutatis mutandis dezelfde bevoegdheden bezitten als ingeval van gerechtelijke verdeling (art. 1209 G.W.). De aanstelling van deze laatste notaris zou de kosten nauwelijks verhogen, en het belangrijke winstpunt zou zijn dat de dragers van borderellen niet meer zouden moeten worden opgezocht, maar de verdeling onmiddellijk zou kunnen geschieden. Betaling van koopprijs en onkosten zou uitsluitend gebeuren in handen van de aangestelde notaris. De rechter kan de storting van de netto-koopprijs op de Deposito- en Consignatiekas bevelen, maar dan onder een gerubriceerde rekening ten name van de benoemde notarissen. Storting op gerubriceerde rekening waarborgt een veel vlottere betaling aan de gerechtigden dan een gewone storting bij de Deposito- en Consignatiekas, en koppelt het bekomen der gelden aan de medewerking van de notaris.

Dit rapport beperkte zich niet tot een uiting van wensen betreffende hervorming van de wettelijke voorschriften der rangregeling. Het stelde naast de bestaande redactie een nieuwe, en vormt aldus een concreet vertrekpunt voor daadwerkelijke aanpak der voorgestelde wijzigingen. Zo werd het ook geïnterpreteerd door de vergadering, die unaniem de wens uitdrukte, na pittige en constructieve gedachtenwisselingen met de steeds even snedige rapporteur, dat zijn voorstel niet als dusdanig zou vergelen, maar dat het in realiteit zou worden omgezet, en aldus tegemoetkomen aan de duidelijke wensen van de praktijk.

Na een uitstekende lunch werd onvermoeid het programmapunt betreffende de sommiere rechtspleging om betaling te bevelen, aangevat. Het feit dat tot nu toe weinig echo's over deze procedure werden opgevangen, kon de belangstelling voor de uiteenzetting van de Heer Vrederechter A. Doudelet slechts vergroten.

De achtbare spreker had werkelijk geen moeite gespaard om de vergadering, benevens met een theoretische uiteenzetting, ook met concrete gegevens te kunnen inlichten, door betreffende dit onderwerp een enquête te organiseren bij een tachtigtal vrederechters van het Vlaamse land. Hieruit bleek dat tot heden 265 maal de sommiere procedure werd toegepast, en dat in 52 van deze gevallen het verzoekschrift werd afgewezen, meestal wegens niet-naleven van de wettelijk voorgeschreven vormen.

De Heer Doudelet ontleedde vervolgens, aan de hand van rechtspraak en rechtsleer, twee begrippen, door de wet in verband met de sommiere procedure gebruikt, nl. «vaststaande schuld» en «geschrift, uitgaand van de schuldenaar». Verder gaf hij een overzicht van diverse interpretaties van art. 1340, al. 1, en van het voorschrift dat de eis niet gedeeltelijk mag worden ingewilligd.

Velen zijn van mening dat deze procedure te ingewikkeld is, en tenslotte leidt tot een vonnis, waartegen nog alle verhaalmiddelen openstaan. De Heer Koninklijke Commissaris Krings wees erop, gesteld tegenover deze bezwaren, dat de procedure reeds sinds jaren vlot wordt toegepast in Frankrijk, Nederland en Duitsland, en dat wellicht de periode van toepassing in ons land tot heden té kort is om over de doelmatigheid ervan te kunnen oordelen.

De Heer M. Groetaers, beslagrechter te Antwerpen, voerde het woord over de beslagprocedure en de innovaties van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bijzondere taak, aan de beslagrechter toevertrouwd. Hij wees op het dikwijls delicate karakter ervan, daar de beslagrechter moet beslissen over toekenning, handhaving of behoud van het beslag, zonder over de grond van de zaak te oordelen.

Op basis van een grondige kennis van deze materie en van een reeds belangrijke ervaring, werden uiteenlopende opinies en eigen zienswijze betreffende meerdere fundamentele problemen belicht: is de beslagrechter bevoegd zo, benevens in handhaving, ook tot het bekomen van schadevergoeding wegens teregt beslag — vordering ten gronde — wordt gedagvaard? Is de beslagrechter bevoegd voor alle moeilijkheden van uitvoering, zonder enige beperking?

De Heer Groetaers achtte de tekst van het Gerechtelijk Wetboek té streng, waar gesteld wordt dat de beslagrechter bewarend beslag enkel mag toestaan, zo de schuldvordering zeker, vast en eisbaar is (art. 1415 G.W.). Wordt dit voorschrift strikt toegepast, dan is de beslagrechter onvermijdelijk reeds enigszins rechter ten gronde.

Een geanimeerde bespreking volgde ook op deze uiteenzetting. Bijzondere aandacht werd besteed aan het vraagstuk van de territoriale bevoegdheid ingeval beslag moet worden gelegd op goederen, die zich in verschillende gerechtelijke arrondissementen bevinden, en van de mogelijke toekenning van een rechtsplegingsvergoeding.

Betreffende deze laatste vraag vermeldde de spreker dat, ingeval van rechtspleging op verzoekschrift, door vele rechters geen rechtsplegingsvergoeding wordt toegekend daar verondersteld wordt dat geen der partijen in het ongelijk wordt gesteld. Een handige pleiter had gesuggereerd de rechtsplegingsvergoeding toch toe te kennen en, verwijzend naar art. 1585 G.W. betreffende het uitvoerend beslag op onroerende goederen, ze ten laste van de koper te leggen...

Tenslotte werd een gedachtenwisseling gehouden over schriftelijk ingediende vragen betreffende toepassing van het Gerechtelijk Wetboek. Hierbij kon eens te meer een beroep worden gedaan op de zeer actieve medewerking van de Heer Krings, Koninklijke Commissaris, als geen op de hoogte van de «ab ovo»-inzichten en bedoelingen van het Gerechtelijk Wetboek, en van de in dit perspectief meest geëigende oplossingen. De Heer Van Assche deelde zijn praktische ervaringen als hoofdgriffier van het Arbeidshof mee.

Prof. Storme dankte alle medewerkers, vooral de Heer Koninklijke Commissaris en de vier rapporteurs, voor hun zeer reële bijdrage tot het welslagen van de studiedag.

De Heer Voorzitter tenslotte prees zich gelukkig om het grote aantal juristen, dat deze algemene vergadering bijwoonde, en om de onverminderde aandacht, waarmee de uiteenzettingen werden gevoerd en gevolgd. Hij dankte hiervoor op zijn beurt de Heer Koninklijke Commissaris, de talrijke hoge magistraten, hoogleraren, notarissen en advocaten, en vooral Prof. Storme, spil van de organisatie van deze algemene vergadering, en de rapporteurs, wier inleidingen, met gezag en kennis opgesteld en verdedigd, als basis dienden voor de opbouwende besprekingen van de ganse studiedag.

Hoe kon deze vergadering treffender worden besloten dan met een mededeling over toekomstige activiteiten? In mei 1972 zal te Brussel, onder voorzitterschap van Prof. De Pauw, het 25e rechtskundig congres van de Vlaamse Juristenvereniging worden gehouden, dat van nu af met enthousiasme wordt voorbereid.

Moge het een nieuwe stap betekenen in de opgang van de Nederlandstalige rechtsbeoefening, vol beloften en gunstige perspectieven, zoals deze lentelijke Gentse studiedag.

M. Claesen

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BALIELEVEN**VOORZORGSKAS VOOR ADVOCATEN****BALANS EN REKENING VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN**

Het hieronderstaand verslag werd aan de leden van de Voorzorgskas toegezonden.

Voorzorgkas voor Advocaten.**Balans en Ontvangst- en Uitgaven rekening.**

Geacht Lid,

Hierna zal U de balans en de rekening van de ontvangsten en uitgaven aantreffen van het dienstjaar 1970, die werden goedgekeurd door de jaarlijkse vergadering van 24 april 1971.

Deze rekeningen vragen een korte toelichting:

1. - De ontvangsten.

A — Het bedrag van de bijdragen dat F 9.665.796,- bedroeg gedurende het vorige dienstjaar, is gebracht op 9.961.602,- F.

Dit bedrag stemt overeen met een gemiddelde bijdrage van 6.784,- F. per lid (maximum bedrag voorzien voor de wettelijke bijdrage) maar waarvan de wettelijke bijdrage afgetrokken is, een bijdrage van 500 fr. per jaar en per lid is bijgevoegd voor het Wezenfonds.

B — De ontvangsten der pleidooizegels zijn belangrijk gestegen met 1.087.840,- F.

C — Een lichte daling is vastgesteld bij het toegangsrecht.

De inning van de pleidooizegels gaat normaal verder. Deze van de bijdragen brengt momenteel een tamelijk groot geschil mede.

2 - *De inkomsten van het geplaatst kapitaal* bereiken de gemiddelde rentevoet van 6,50 % per jaar, terwijl de actuariële berekeningen opgesteld zijn op basis van een gemiddelde voet van 4,5 % per jaar. De financiële stabiliteit van de Kas is dus goed gewaarborgd.

3 - *De pensioenen en tussenkomsten van de Kas.* De bedragen die hernomen worden in de rekening van de ontvangsten en uitgaven bevatten de volgende tussenkomsten:

474 aangesloten genieten een rentenierspensioen tot een bedrag van 24.000 fr.

251 weduwen genieten een overlevingspensioen dat hun inkomsten op 50.000 fr. brengt. Aan de weduwen van reeds overleden aangesloten wordt echter, zonder onderzoek, een minimum rente van 12.000 fr. toegekend.

35 weduwen genieten een wezenpensioen dat per jaar een gemiddelde van 36.757 fr. per weduwe vertegenwoordigt.

De pensioenrente en de overlevingsrente bevatten een tussenkomst van het kapitaalvormingsfonds. Er zijn:

462 gevallen voor de pensioenrenten en 156 gevallen voor de aan gang zijnde overlevingsrenten, 64 gevallen door de in vorming zijnde overlevingsrenten.

4 - Beheerkosten.

De eigenlijke beheerkosten van de Kas bedragen 3,9 % van de ontvangsten. De wettelijke kassen brengen in het algemeen kosten aan 5 % in rekening.

5 - Het pensioenfonds,

dat het goede einde van de verbintenissen der Kas waarborgt, bedraagt 167.578.293 fr.

De gunstige toestand van dit fonds laat toe: de in 1969 genomen besluiten te handhaven d.w.z.

— de wezenrente van 15.000 fr. op 25.000 fr. te brengen,

— de inkomsten van de gepensioneerden en de aangesloten die in hun gezondheid aangetast zijn, aan te vullen door deze op 50.000 fr. te brengen wanneer zij alleenstaand zijn en op 75.000 fr. wanneer zij gehuwd zijn.

Uit deze boekhoudkundige elementen volgt dat de financiële toestand van de Kas volstrekt gezond is en dat haar tussenkomsten ten gunste van haar aangesloten steeds belangrijker en meer doeltreffend worden.

BALANS OP 31 DECEMBER 1970**AKTIEF**

Vastgelegde middelen		144.803.010,-
Inboedel	1,-	
Hypothecaire leningen	144.803.009,-	
Beschikbaar		10.233.001,-
Postgiro	530.205,-	
Gemeentekrediet	110.597,-	
Bank van Brussel	9.592.199,-	
(zichtrekening en rekening op termijn)		
Realiseerbaar		16.265.166,-
Effecten portefeuille	12.152.000,-	
Diverse debiteuren	4.113.166,-	
		171.301.177,-
PASSIEF		
Opeisbaar		3.459.884,-
Diverse kredideuren		
Opeisbaar op termijn		167.578.293,-
Pensioenfonds		
Niet opeisbaar		263.000,-
Aflossingsfonds leningen		
		171.301.177,-

**ONTVANGST- EN UITGAVEREKENING
OP 31 DECEMBER 1970.**

Uitgaven		
Hulpverlening		689.477,-
Pensioenen		13.196.851,-
Wezenfonds		1.286.500,-
Verhoging van pensioenfonds		15.733.204,-
Algemene onkosten en taken		1.307.836,-
Verloren bijdragen		106.970,-
Terugbetaling bij conventionele bijdragen		10.368,-
		32.331.206,-
Ontvangsten		
Inschrijvingsrecht	33.750,-	
Bijdragen der balies		9.961.602,-
Pleidooirechten		12.364.933,-
Interesten		9.872.693,-
Diverse ontvangsten		2.409,-
Giften		94.800,-
Meerwaarde/fondsen		1.019,-
		32.331.206,-

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Worstensouper.

Traditiegetrouw organiseerde de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen midden in de vasten, haar jaarlijks Breugeliaans worstensouper. Enkel de Melkerij van het Peersbos aksepteert de laatste jaren nog de lustige pleiters binnen haar oude Vlaamse muren, alwaar, zonder vrees voor de geburen, luidruchtig en vloeiend kan worden gevierd.

De waardin zorgde ervoor dat ieder zijn witte en zwarte worst op zijn bord kreeg; de baas deelde boerenbrood en appelmoes uit en de Stafhouder schonk het bier, dat door de zoopjesman ingeschonken werd. De Stafhouder moest inderdaad bij de worst blijven, vermits op hem de taak rustte, de «Lof der Worstheid» te zingen. Daarin lukte hij slechts in de mate dat de voorzitter van de Conferentie voordien duidelijk had gemaakt dat hij geen tijd had gevonden om zich diepzinnig over de worst te buigen. Redder in Worsteland was dan ook Erevoorzitter R. Victor, die, de mores indachtig, zijn jarenlange ervaring op guitige wijze aan de worstgezellen kond miek.

Nadien was het woord, of de zang, aan de revuisten. Ook zij hadden, zoals de gewoonte het wil, de plaats ingenomen van hun voorgangers. Zowel hun gezamenlijk optreden als het solonummer over de ongelukkige stagiair. — een fijnzinnige en adembenemende ballade —, bracht het bewijs van hun talent.

Het was weer eens een gezellige avond...

J.M.W.

MEDEDELINGEN

Vereniging «Handelsrecht».

De Nederlandse vereniging «Handelsrecht» deelt ons mede dat zij op vrijdag 17 september 1971 in het Congrescentrum Jaarbeurs te Utrecht een ledenvergadering zal houden ter behandeling van 2 preadviezen betreffende de onderwerp «De besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid».

De preadviseurs zijn Mr. A. G. Lubbers, notaris te Amsterdam en Mr. Y. Scholten, advocaat te 's Gravenhage.

Wie herin belang stelt kan zich wenden tot de secretaris der vereniging Mr. H. Beekhuis, Pieter Zeemanstraat 6, te Eindhoven.

European Institute of Social Security
Institut Européen de Sécurité Sociale
Tiensestraat 41, 3000 Leuven (Belgium)

COLLOQUIUM

The Rising Cost of Medical Care and the Problem of its Financing

Rome, 20-22 may 1971

The European Institute of Social Security organizes a colloquium on the financial problems of medical care from 20-22 may 1971.

Seven countries, Germany, Great-Britain, Belgium, France, Italy, the Netherlands and Switzerland will produce a national report on the basis of a questionnaire written by Mr. R. Draperie, chief administrator of the

general directorate of social affairs of the E.C. and by Mr G. Perrin, advisor to the I.L.O.

These reports will be resumed into three general reports, presented by Mr. Cl. Michel, honorary director of the Fédération Nationale des Organismes de Sécurité Sociale (France), by Mr. G. Spitaels, professor of the Université Libre of Brussels, Head of the Research Institute of Sociology (Belgium) and by professor M.A. Coppini of the University of Rome.

The sessions will be held in the Istituto Ricostruzione Industriale (I.R.I.), Via Veneto 89, Roma.

All information can be obtained from Mrs. A.M. Dancot, Institut Européen de Sécurité Sociale, Tiensestraat 41, B-3000 Leuven (Belgium).

The practical arrangements are made by Professor P. Sandulli, Istituto di Diritto del Lavoro, Facoltà di Economia e Commercio, Via del Castro Laurenziano 9, 00100 Roma.

Program

Thursday 20 May

11 a.m.-1 p.m.: Opening session. 3 p.m.-6 p.m.: Working session. Theme I: Analysis of the evolution of the medical care costs. Rapporteur: Mr Cl. Michel. Discussion.

Friday 21 May

10 a.m.-1 p.m.: Working session. Theme II: Influence of social security on the medical care. Rapporteur: Mr G. Spitaels. Discussion. 3 p.m.-6 p.m.: Working session. Theme III: The financing of medical care insurance. Rapporteur: Mr M.A. Coppini. Discussion.

Saturday 22 May

11 a.m.-1 p.m.: Closing session. Final report. Speech by Dr. G.M.J. Veldkamp, president of the European Institute of Social Security. 3 p.m.-6 p.m.: Meeting of the members of the Institute.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jg. 191 - nr. januari. - Rechtspraak.

De Gemeente, jg. 1971 - nr. 3.

In memoriam. — Van de redactie. — In en rond de vereniging. — G. Blanquart, Enkele bedenkingen bij de wet van 22 december 1970 tot wijziging van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw. — P. Hautphenne, De stagiair in het gemeentelijk onderwijs. — M. Maes, Gemeentelijke adviesorganen: praatbarakken of actieve verenigingen? — Inleiding tot een algemeen plan voor gemeentelijke informatieverwerking. — R. Maes, Parlementaire kroniek. — Actualiteit. — Wetgeving-rechtspraak (met commentaar). — J. Verhasselt, Verzorg uw taal.

Nederlands Juristenblad, jg. 1971 - nr. 3.

Mr. P. van der Velden, Variaties op een thema. — Mr. G.C.D. van Nijmegen, De list van de metafysica (met naschrift van Prof. Mr. Dr. J.J. Loeft. — Mr. H. van 't Hoojerhuys, Het onzichtbare parkeerverbod. — Mr. B. van Marwijk Kooy, Onvolledige handtekeningen van arbiters onder hun vonnis. — Prof. Mr. J.M. van Bemmelen, Psychiatrisch Juridisch Gezelschap.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jg. 1971 - nr. 5125.

Prof. Mr. J.B. Zeijlemaker Jzn, Vereniging van eigenaars of coöperatieve vereniging (slot). — Overzicht der Nederlandse rechtspraak. — Prof. Mr. S.N. van Opstall, Afsand van eigendom van onroerend goed. — Tijdschriften. — Berichten en mededelingen.

Tijdschrift voor Europees- en Economisch Recht, jg. 1971 - nr. 1.

Berichten van de redactie. — Dr. Paul Eeckman, De programma-overeenkomst. — Prof. Mr. J.J.G. Kapteyn, Het verslag van de Nederlandse regering over het werk van de Europese Gemeenschappen in 1969. — Jurisprudentie. — Boekbespreking.

Nieuwe Literatuur over Oorlog & Vrede, jg. 1971 - nr. 5.

Boekbesprekingen.

Journal des Tribunaux, jg. 1971 - nr. 4740.

Albert Fettweis, L'indivisibilité du litige en droit judiciaire privé. — Jurisprudence. — Notes de jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Res Publica, jg. 1971 - nr. 1.

Alfred Frisch, Réflexions sur les nécessités, les insuf-

fisances et les limites européennes. — George Lefranc, Bilan d'un demi-siècle de socialisme réformiste. — Thérèse Klein-Beaupain, Party systems and political participation. — Henry V. Buntinx, De Casus Foederis in het NATO-Verdrag. — L. Janz, Tous les chemins mènent-ils à l'Europe? — L. Th. Maes, Maatschappelijke vorming, geslaagde kans! — Rex Bailey, Italian Revolutionary Syndicalism. — Paul Henriot, La pensée politique de Théodore Herzl. — Ivo Rens, Colins et Sade. — Inlichtingen. — Boekbesprekingen.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jg. 1971 - nr. 6.

R. Screvens, L'indemnisation de la détention préventive non justifiée. — Ph. Robert, Le centre international de criminologie comparée. — J. del Rosal et J.Y. Dautricourt, Hommage à la mémoire de Don Luis Jimenez de Asua. — M.A., Congrès de psychiatrie et de neurologie de langue française, 68me session, Milan, 1970. — L. de Bray, 3me congrès du « Mouvement pénitentiaire latino-américain » Maracaïbo (Venezuela). — 18 au 24 octobre 1970. — M.A., Société royale de Médecine mentale. — Séance du 21 novembre 1970. — Informations. — Bibliographie. — Revues. — Jurisprudence.

Recueil Dalloz Sirey, jg. 1971 - nr. 15.

Gérard Lyon-Caen, Les sociétés de travail temporaire en France et dans la Communauté économique européenne. — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Législation.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"